

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
STARPTAUTISKO UN EIROPAS TIESĪBU ZINĀTŅU KATEDRA

DIPLOMDARBS

Ar brīvības atņemšanu, vai mantiska rakstura piedziņu nesaistītu soda
sankciju pārrobežu izpilde fiziskām personām

Saņemts

_____ katedrā

2007. gada _____

_____ -

Nepilna laika klātienes nodaļas
5.5 semestra students
Uldis Vanags
JurP 980534

Zinātniskais vadītājs:
Lekt. Mag.iur. Māris Lejnieks

Rīga, 2007

SATURA RĀDĪTĀJS

IEVADS	3
AR BRĪVĪBAS ATŅEMŠANU VAI MANTISKĀM PIEDZIŅĀM NESAISTĪTAS SODA SANKCIJAS	6
SANKCIJU IZPILDES PĀRROBEŽU REGULĒJUMA IZCELSME	17
STARPTAUTISKĀ REGULĒJUMA VEIDI	24
FORMAS MEKLĒJUMI	28
AR BRĪVĪBAS ATŅEMŠANU VAI MANTISKU PIEDZIŅU NESAISTĪTU SANKCIJU PIEMĒROŠANA LATVIJĀ UN TO PĀRROBEŽU IZPILDES PIEREDZE	34
PERSPEKTĪVAS	40
KOPSAVILKUMS	43
SUMMARY	46
АННОТАЦИЯ	47
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS	48
PIELIKUMS NR 1	59
PIELIKUMS NR.2	65

IEVADS

Jebkurā kopienā pastāv noteikta kārtība. Vissarežģītākās kopienas uz pasaules ir izveidojuši cilvēki, viņu kopienās pastāvošo kārtību ir pieņēmts dēvēt par tiesību sistēmu¹. Noteikta veida tiesību sistēma pastāv katrā ģimenē un pastāvēja jau cilvēces aizlaikos. Attīstoties attiecībām starp cilvēkiem un izveidojoties cilts kopienai radās nepieciešamība harmonizēt tiesību sistēmu cilts līmenī. Cilvēcei attīstoties un komplicējoties mēs, patreizējā sabiedrības attīstības līmenī, mēģinām harmonizēt tiesību sistēmas visaugstākajā – starpvalstiskajā – līmenī.

Ik viena tiesību sistēma ir radīta, lai harmonizētu attiecības starp kopienas locekļiem. Katrā no tām ir paredzētas sankcijas, kuras piemēro tiem, kas šo tiesību sistēmu neievēro. Cilvēce gadsimtu gaitā ir radījusi ļoti plašu šādiem nolūkiem paredzētu sankciju klāstu no aizrādījuma līdz nāvessodam. Ģimenē katrs zina kādas sankcijas, par kuru pārkāpumu, piemēro un kā tās īsteno dzīvē. Šodien tiek mēģināts panākt, lai visas sankcijas, kuras kā pieņemamas, ir akceptējusi starptautiskā sabiedrība varētu piemērot visā pasaulē neatkarīgi no robežām².

Atziņa, ka jebkurai sankcijai ir jābūt pirmkārt audzinošai, jau aptuveni 200 gadus ir vispārpieņemta. Bet, lai sankcija būtu audzinoša, ar deklarāciju vien nepietiek. Sankcijai ir jāietver sevī virkne būtisku elementu, tādu kā samērīgums un tiesiskums. Tomēr, par galveno elementu, ir atzīstama par pārkāpumu piemērotās sankcijas neizbēgamība. Nevar runāt par sankcijas audzinošo raksturu, ja no tās izpildes var vienkārši izvairīties³.

Mūsdienu represīvo tiesību piemērošanas tradīcija neuzskata, ka par sīkiem kriminālnoziegiem, vai pārkāpumiem, personai, kura bieži ir nepilngadīgais, būtu piemērojams cietumsods⁴. Tajā pat laikā, piemērot otru tradicionālo sankciju veidu – no to sankciju klāsta, kuras saistītas ar mantas samazināšanu, ne vienmēr ir iespējams.

Tādējādi arvien plašāku izplatību iegūst dažādas citas sankcijas, kas nav saistītas nedz ar brīvības atņemšanu, nedz ar mantiska rakstura piedziņām. Tās ir, dažāda veida tiesību ierobežošana, uzvedības kontrole, aktīva audzināšana, piespiedu darbs sabiedrības labā⁵.

¹ А. Б. Венгеров «Теория государства и права» М, Юриспруденция, 2000.г. стр.49-70

² The Milan Plan of Action A/RES/40/32 29 November 1985

³ А. Б. Венгеров «Теория государства и права» М, Юриспруденция, 2000.г. стр.458-459

⁴ Andrejs Judins Nosacīta notiesāšana, kā cietumsoda alternatīva. „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” b.i.g. 11.lpp.

⁵ Минимальные стандартные правила ООН в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила) A/RES - 45/110

Šīs sankcijas nav jaunizgudrojums, tām tāpat ir daudzu gadsimtu vēsture, jau vairākus gadsimtus notiek mēģinājumi panākt to izpildi neatkarīgi no valstu robežām. Jau vairākus gadu desmitus pastāv gan šīs problēmas risinājuma varianti Eiropā, gan arī pasaules līmenī – ANO izdotu tiesību aktu līmenī. Tos ir akceptējušas pasaules valstis un arī daļa Eiropas valstu⁶.

Šis process pēdējo četrdesmit gadu laikā ir sācis nest pirmos augļus. Tomēr par nožēlu ir jāatzīst, ka process ir lēns un tam netiek pievērsta pietiekama uzmanība. Lielākajā daļā pasaules valstu, ja vien sankcija nav saistīta ar reālu brīvības atņemšanu, vai mantiska rakstura piedziņu, personai ir visas iespējas justies brīvai no jebkurām saistībām tikko tā ir šķērsojusi robežu. Aizvien mazāka nozīme Eiropas Savienībā ir nacionālām robežām. Tomēr šķērsojot tās persona, kurai piemērota sankcija, bieži atbrīvojas no pienākuma to izciest Tādai situācijai drīkstētu būt tikai viens pamatojums – sods tiesiski vai fiziski nav izpildāms citā valstī. Tomēr par nožēlu jāatzīst, ka bieži ir gadījumi, kad tikai attiecīga starptautiska regulējuma trūkums ir par pamatu sankcijas nerealizēšanai.

Latvijā šīs problēmas izpētei nacionālā līmenī ir pievērsušies V. Zahars un A. Judins. Pasaules līmenī šo problēmu ir pētījuši M. Bassiouni, S. Van Gennips, H. Huggers, G. Vermuelens, T Vander Bekens, F. Thomas, S. Bahins, E. Koļesņikovs, A. Kibaļņiks, M. Plahta un citi.

Tomēr jāatzīst, ka pārāk maz līdz šim problēma ir analizēta teorētiskā līmenī. Lielākā daļa pētnieku, kuri pievērsuši uzmanību šai problēmai ir bijuši praktiķi (kā, piemēram, V. Zahars un S. Van Gennips) līdz ar to daudzi uz šo problēmu raudzījušies no savas tiesību nozares viedokļa, kas bieži negatīvi ietekmējis rezultātu, liedzot pētījumiem aptvert visu saistīto problēmu loku.

Šī darba uzdevums ir parādīt ar brīvības atņemšanu vai mantiska rakstura piedziņu saistītu sankciju starptautiskas izpildes nozīmību, apzināt pastāvošos regulējuma modeļus, to pozitīvās un negatīvās īpašības. Nepieciešams parādīt to, ka problēmas, kuras šobrīd kavē regulējuma izveidi, nav nepārvaramas, un to, ka arī Latvija var dot nozīmīgu ieguldījumu šo problēmas risināšanā Eiropā, līdz ar to iezīmējot iespējamo Latvijas turpmākās rīcības modeli šajā jautājumā.

Lai sasniegtu šo mērķi bieži nāksies pierādīt no pretējā, tas ir, norādīt uz jautājumiem, kurus, kāds no pētniekiem nav pieminējis, vai ir noliedzis.

Darba ietvaros ir jāatspoguļo pats sankciju klāsts un jāsniedz īsa to satura analīze, kas palīdzēs noteikt pilnu saistīto nozaru loku, un parādīt, ka problēma ir visaptveroša un tieši starptautisko tiesību līmenim atbilstoša.

⁶ ANO Ģenerālās asamblejas rezolūcijas A/RES 40/32; A/RES 40/33; A/RES 45/110; A/RES 45/119

Tāpat būtiski ir sniegt regulējuma attīstības vēstures apskatu, lai parādītu, ka problēma ir pastāvējusi jau ļoti ilgu laiku. Tās aktualizācija starptautiskā līmenī šobrīd ir likumsakarīga un, risinot to, ir jābalstās arī uz tradīcijām.

Atainojot pastāvošo risinājuma variantu loku, iezīmēsies tendences attīstībai. Analizējot šī brīža praktisko pasākumu klāstu, parādīsies arī problēmas, kuras tiek radītas risinājuma ceļā, kā arī tas, ka šīs problēmas būtībā ir teorētiski viegli atrisināmas. Tās ir saistītas ar teorētisku strīdu par vienas vai otras tiesību skolas vadošo lomu tiesību tulkošanā.

Atainojamais esošo risinājumu loks arī parādīs virzienu, kurā Latvija varētu palīdzēt virzīt starptautiskos procesus, lai sasniegtu optimālu rezultātu ne tikai Latvijai, bet visai Eiropas Savienībai, kuras pilntiesīga locekle šobrīd ir Latvija.

Mūsdienu pasaulē aizvien mazāka loma ir valstīm, un aizvien lielāka reģionālām valstu savienībām, starpvalstu organizācijām un atsevišķām lielvalstīm. Tādu pasaulē nav daudz. Ja Eiropas radītais modelis būs atbilstošs pasaulē jau akceptētajiem sankciju un to izpildes tiesiskajiem pamatiem, pastāv pietiekami liela iespēja, ka šī sistēma kļūs par strādājošu pamatu turpmākai starptautiski tiesiskai sadarbībai šajā jomā. Šādu prognozi rosina Krievijas Federācijas Eirocentriskās tiesību attīstības tendences un tas, ka šādu sistēmu visdrīzāk akceptētu arī tās valstis, kuras ietilpst Sadraudzībā.

AR BRĪVĪBAS ATŅEMŠANU VAI MANTISKĀM PIEDZIŅĀM NESAISTĪTAS SODA SANKCIJAS

Lai veiksmīgi varētu risināt realizācijas (izpildes) starptautiskā regulējuma problēmu, vai runāt par to, vispirms ir būtiski definēt, par kādu sankciju realizācijas starptautisku regulējumu tiks runāts.

Parasti vārda „sankcijas” vietā lieto vārdu „sods” un tas rada virkni neskaidrību un pretrunu⁷.

Vulgāri tradicionālā izpratne par sodiem pamatā paredz trīs sodu veidus: nāvešods, cietumsods vai naudas sods. Turklāt pēdējais bieži tiek uzskatīts par iespēju atpirkties no tiesas⁸. Šādu izpratni lielā mērā veido mūsdienu informācijas sabiedrībā pastāvošā informācijas plūsma⁹.

Reāli sankciju klāsts vēsturiski ir izveidojies neaptverami liels. Šobrīd vairs nav korekti runāt par sodiem izmantojot vārdu „sods” kā visaptverošu sugas vārdu. Ļoti daudzās tiesību sistēmās par sodu uzskata tikai tiesas piesprieztu sodu par konkrētu nodarījumu krimināltiesību ietvaros. Daudzas sankcijas vairs nepiemēro, vai piemēro tikai atsevišķās valstīs. Pareizāk būtu runāt par tiesiskām piespiedu sankcijām, izdalot:

1. fiziski ietekmējošās (ietverot nāvešodu);
2. ar brīvības atņemšanu saistītās;
3. ar vainīgā mantas samazināšanu saistītās;
4. tiesības ierobežojošās;
5. audzinošās;
6. ar brīvības atņemšanu nesaistītās;
7. medicīniska rakstura.

Tām visām ir viens mērķis – sabiedriskās drošības līmeņa paaugstināšana¹⁰. Sankcijas ir paredzētas gan fiziskām, gan juridiskām personām, gan privātās, gan publiskās tiesībās.

Protams, šeit izmantotā autora piedāvātā klasifikācija nav vienīgā, un nevar tikt uzskatīta par pilnīgi korektu, kaut vai tā iemesla dēļ, ka pastāv sankcijas, kuras var iekļaut dažādās kategorijās, piemēram, noņemamība, noņemamība,

⁷ H. Hugger The European Community's competence to prescribe National criminal sanctions. *European Journal of crime, criminal law and Criminal Justice*. 1995 pp. 242

⁸ Andrejs Judins Nosacīta notiesāšana, kā cietumsoda alternatīva. „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” b.i.g 11-15.lpp.

⁹ Knott C. Managing Risk and Fear in the Community. *Crime and insecurity: Probation, the Media and Politics International Congress* September 23-25, 2004 Lugano - Switzerland

¹⁰ Анисимов А.Л. О результатах мониторинга российского законодательства и международных стандартов об исполнении наказаний осужденных без изоляции от общества www.council.gov.ru/files/journalsf aplūkots 10.10.2007.

kā arī tas, ka sankcijas bieži tiek piemērotas kompleksi, līdz ar to noteikt prevalējošo elementu ir sarežģīts uzdevums, kura rezultāts vienmēr būs apstrīdams, piemēram, nosacīta pirmstermiņa atbrīvošana.

Sankcijas, kuru starptautiskās izpildes problēmas šajā darbā tiks iztirzātas, pilnā apjomā ir ietvertas divos starptautiskos ANO dokumentos – Tokijas noteikumos¹¹ un Pekinas noteikumos¹².

Tokijas noteikumi:

1. mutiskas sankcijas - tādās kā aizrādījums, nopēlums vai brīdinājums;
2. nosacīta atbrīvošana no atbildības;
3. pilsonisko tiesību ierobežošana;
4. ekonomiskas sankcijas un monetāras sankcijas kā vienreizējas soda naudas vai ikdienas soda naudas;
5. konfiskācijas vai lēmumi par īpašuma tiesību atņemšanu;
6. īpašuma atgriešana upurim vai lēmums par kompensāciju;
7. nosacīta notiesāšana vai notiesāšana ar sprieduma izpildes atlikšanu;
8. nosacīta atbrīvošana no ieslodzījuma un tiesas uzraudzība;
9. lēmums par sabiedriski derīgā darba veikšanu;
10. nosūtīšana uz labošanas iestādi ar pienākumu tur ikdienas atrasties;
11. mājās arests;
12. jebkura cita sankcija, kas nav saistīta ar ieslodzīšanu cietumā;
13. jebkura minēto sankciju kombinācija.¹³

Pekinas noteikumi:

1. aktīvs audzinošais darbs;
2. pastāvīga uzraudzība;
3. ievietošana ģimenē, audzināšanas iestādē vai namā;
4. terminēta uzraudzība un vadība, restitūcija un kompensācija cietušajiem;
5. sabiedrības sankcijas
6. lēmums par aizbildnību, vadību un uzraudzību;
7. probācija;
8. lēmums par darbu sabiedrības labā;

¹¹ Apvienoto Nāciju Organizācijas standarta minimuma noteikumi par sodiem bez brīvības atņemšanas 1990. gada 14. decembrī pieņemti ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju Nr. A/RES /45/110

¹² Apvienoto Nāciju Organizācijas standarta minimuma noteikumi nepilngadīgo tiesvedības sistēmas pārvaldībai 1985. gada 29. novembrī pieņemti ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju Nr. A/RES /40/33

¹³ Apvienoto Nāciju Organizācijas standarta minimuma noteikumi par sodiem bez brīvības atņemšanas 1990. gada 14. decembrī pieņemti ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju Nr. A/RES /45/110 punkts

9. finansu sodi, kompensācijas un restitūcija;
10. dažādas starpsankcijas;
11. lēmums par dalību grupu psihoterapijā un citos tam pielīdzināmos pasākumos;
12. lēmumi par nodošanu pāraudzināšanā pēc dzīvesvietas, vai citi tam pielīdzināmi pasākumi;
13. citi attiecīgi pasākumi.¹⁴

Kā redzams, starptautiskie noteikumi dod visnotaļ plašu dažādu ar reālu brīvības atņemšanu nesaistītu sankciju klāstu, ko var piemērot personām, kas pārkāpušas tiesisko kārtību.

Tajā pat laikā ir nepieciešams šo sankciju klāstu rūpīgi analizēt, jo ne visus sankciju veidus ir iespējams izpildīt ārpus valsts pieņemējas robežām, tomēr būtu veicami pasākumi, lai vismaz daļai no tām atrastu optimālu realizācijas mehānismu, atzīstot tiesības nepiemērot šīs sankcijas specifiskām kategorijām (ārvalstniekiem) vai izstrādājot vispārpieņemamu aizstāšanas modeli.

Saskaņā ar diplomdarba tēmu no apskatāmo sankciju loka uzreiz jāizslēdz tās sankcijas, kuras saistītas ar mantiska rakstura piedziņu.

1. ekonomiskas sankcijas un monetāras sankcijas kā vienreizējas soda naudas vai ikdienas soda naudas;
2. konfiskācijas vai lēmumi par īpašuma tiesību atņemšanu;
3. īpašuma atgriešana upurim vai lēmums par kompensāciju;
4. finansu sodi, kompensācijas un restitūcija;

Tajā pat laikā šim darbam būtiski ir atzīmēt, ka šīs sankcijas nosacīti veiksmīgi tiek realizētas gan pārrobežu, gan starpnacionālā līmenī¹⁵.

Ir jāievēro, ka šajās sankcijās, vairāk kā jebkurās citās, viens no galvenajiem soda izpildes kritērijiem ir tieši materiālais. Vairumā gadījumu puse, kura vēlas sankcijas izpildi, tomēr vērtē attiecību *ieguldījums vs iespējamais ieguvums*, un pārmērīgi izdevumi var būt par pamatu soda neizpildei. Tas, protams, ir tiesisks nihilisms no valsts amatpersonu puses, tomēr jāatzīst, ka patreizējā sabiedrības attīstības līmenī, mantiskais faktors atstāj būtisku iespaidu uz tiesību realizāciju un atgriezeniskās saites formā veido iespaidu par atsevišķu jautājumu nozīmi tiesību teorijā¹⁶.

¹⁴ Apvienoto Nāciju Organizācijas standarta minimuma noteikumi nepilngadīgo tiesvedības sistēmas pārvaldībai 1985. gada 29. novembrī pieņemti ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju Nr. A/RES /40/33

¹⁵ David Miers „An International Review of Restorative Justice”. London, 2001. pp 4.-5.

¹⁶ Sk. atsauci Nr 20 (atsauce uz Krimināllikuma 40. pantu)

Tāpat no apskatāmo sankciju loka būtu izslēdzamas sankcijas, kuru realizācijas iespējamība ārpus valsts – piemērotājas robežām ir apšaubāma.

Tādas sankcijas ir, piemēram, visas mutiskās sankcijas – aizrādījumi, nopēlumi un brīdinājumi. Tomēr, pastāv prakse, saskaņā ar kuru, šīs sankcijas tiek piemērotas *INTER ALIA* personām, kuras nav sasniedzamas sankcijas piemērotājam, tajā skaitā gadījumos, kad persona atrodas ārvalstīs¹⁷. Tomēr šāda prakse ir peļama, jo sankcija šādās situācijās sasniedz visbiežāk pretēju rezultātu, vairojot tiesisku nihilismu. Reāli šīs sankcijas būtu piemērojamas rūpīgi apsverot to, vai tās sasniedz savu mērķi, nevis tikai adresātu.

Tāpat izpilde ārpus valsts piemērotājas nav domājama sankcijām, kas saistītas ar darbu sabiedrības labā vai nodarītā kaitējuma atlīdzināšanu ar savu darbu. Pirmajā gadījumā ir būtiski, ka persona strādā tās kopienas labā, kuras tiesības viņa ir aizskārusi, pretējā gadījumā sankcija nav taisnīga attiecībā uz cietušo pusi, otrā gadījumā - sankcija paredz kaitējuma seku tiešu novēršanu ar savu darbu, kas nav fiziski iespējama, ja persona un bojātais objekts atrodas citā valstī¹⁸. Šādas sankcijas būtu piemērojamas paredzot to efektīvu aizvietošanu ar monetārām sankcijām¹⁹.

Jāievēro arī apstākļi, ka Tokijas noteikumi reglamentē klasiskos sodus – proti, sankcijas, kuras piemēro tiesa uz krimināltiesiska pamata, turpretī, Pekinas noteikumi – sankcijas, kuras piemēro Nepilngadīgo justīcija, kas ne vienmēr pat ir tiesa²⁰.

Tomēr kā savā darbā atzīmē F.T. Hallšteins, „kas vienā tiesību sistēmā attiecas pie privātām tiesībām, citā attiecas pie publiskām, un otrādi”²¹. Šo atziņu vēl vairāk var attiecināt uz dažādām publisko tiesību nozarēm. Tā ir sevišķi aktuāla problēmas izpratnei Latvijā, jo daudzas sankcijas tiek piemērotas Administratīvo pārkāpumu kodeksā noteiktā kārtībā, bet dažām nav pat izstrādātas procesuālās piemērošanas un izpildes kārtības²². Tam nebūtu jāpiešķir tik milzīga nozīme, kāda tiek piešķirta šobrīd. Visas

¹⁷ Autors personīgi ir saskāries ar šādu praksi dienesta laikā Latvijas Valsts policijā, Valsts probācijas dienestā. Skatīt arī: Дрейшев, Б. В. Предупреждение как вид административного взыскания // Правоведение. - 1970. - № 3. - С. 51 - 59

¹⁸ Likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. 6.panta 1.daļas 4.punkts. *Latvijas Vēstnesis*, 168 (2743), 19.11.2002.

¹⁹ Krimināllikuma 40. pants var kalpot par lielisku ilustrāciju. Pamatojot to ar apsvērumu, ka nav ētiski pieļaujama „atpirkšanās” no piespiedu darba, likumdevējs nav iekļāvis normā iespēju aizstāt sankciju citādi, kā ar arestu.

²⁰ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss 210.pants iegūts no *Latvijas Vēstnesis*, 160 (3736), 04.10.2007.

²¹ F. T. Hallstein „Legitimacy in the International System” *American Journal of International Law* 1988. pp.706

²² Likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. 6.panta 1.daļas 4.punkts. *Latvijas Vēstnesis*, 168 (2743), 19.11.2002.

sankcijas, kuras tiek piemērotas par noteiktās tiesiskās kārtības neievērošanu ir vienlīdz nopietnas, tām ir viens mērķis, un būtu jābūt vienotiem piemērošanas principiem.

Līdz ar to ir pamats apvienot Tokijas noteikumu un Pekinas noteikumu sankciju sarakstu un pakļaut to vienotai klasifikācijai šī darba ietvaros. Tādējādi izveidotos sankciju saraksts, kuru realizācija starptautiski ir iespējama:

1. Ar ieslodzīšanu cietumā nesaistītas, bet brīvību ierobežojošas sankcijas:
 - a. Nosacīta atbrīvošana no atbildības;
 - b. Nosacīta atbrīvošana no ieslodzījuma un tiesas uzraudzība;
 - c. Nosacīta notiesāšana vai notiesāšana ar sprieduma izpildes atlikšanu;
 - d. Nosūtīšana uz labošanas iestādi ar pienākumu tur ikdienas atrasties;
 - e. Mājas arests;
 - f. Ievietošana ģimenē, audzināšanas iestādē vai namā.

2. Aktīvs audzinošais darbs:
 - a. Pastāvīga uzraudzība;
 - b. Terminēta uzraudzība un vadība;
 - c. Sabiedrības sankcijas;
 - d. Lēmumi par nodošanu pāraudzināšanā pēc dzīvesvietas, vai citi tam pielīdzināmi pasākumi;
 - e. Probācija;
 - f. Lēmums par dalību grupu psihoterapijā un citos tam pielīdzināmos pasākumos.

3. Pilsonisko tiesību ierobežošana.

Būtībā sarakstā iekļautās nominācijas nav pašas par sevi sankcijas, bet sankciju veidi. Aiz katra šāda noteikuma stāv vesels sankciju komplekss, ne tikai aiz sarakstā neiekļautajiem terminiem – „citas sankcijas”, vai „jebkura sankciju kombinācija”.

Apskatot jautājumu par sankciju pārobežu realizācijas tiesisko regulējumu ir būtiski saglabāt pietiekami augstu abstrakcijas līmeni. Dalījums sīkāk, vai katras sankcijas satura iztīrāšana, novestu pie iespējas paziņot, ka tās nav samērojamas.

Pēc analogijas ar ekstrādīciju mēs redzam, ka starptautiskais

regulējums par būtisko uzskata pamatideju nevis satura formu. Tā par sodāmu ir atzīstams pirātisms, un nav būtiski, kā tas tieši ir formulēts konkrētās valsts tiesībās, jo formulējums ir tikai idejas atspulgs piemērotājam saprotamā un tiesību sistēmai atbilstošā gramatiskā formā.

Tāpat ar brīvības atņemšanu – par būtisko elementu tiek atzīta personas izolēšana no sabiedrības slēgta tipa iestādē²³. Par otro būtisko elementu tiek atzīta šīs iestādes atbilstība starptautiski pieņemtiem standartiem, kas attiecināmi uz šo iestāžu tipu²⁴.

Tas, ka apstākļi šāda tipa iestādēs var atšķirties, tajās var būt cita iekšējā kārtība, un soda izciešanas gaita, tiek uzskatīts par pastarpinātu elementu²⁵. Iemesls šādai attieksmei, no autora viedokļa, ir vienkāršs – katrai personai, veicot par noziedzīgu darbību atzīstamu aktu pirmkārt ir jāzina, kādas sankcijas par šo nodarījumu ir paredzētas viņas mītnes zemes vai pilsonības zemes likumos²⁶, un jāapzinās, ka tieši šīs zemes likumi var tikt piemēroti nosakot un realizējot sankciju.

Tāpat ir ar sankcijām, kas nav saistītas ar ieslodzīšanu cietumā vai aktīvu audzinošo darbību. Personai būtu jāreķinās, ka sankcijas tai tiks piemērotas tādas pašas, kā viņa „dzimtenē”.

Ar sankcijām, kas saistītas ar tiesību ierobežošanu ir nedaudz savādāk. To būtiskais elements, ir ierobežot personas tiesības kādā jomā. Tas parasti ir ierobežojums uz noteikta veida rīcību. Šādā situācijā ir būtiski, lai šis ierobežojums tiešā formā pastāvētu jebkurā vietā, kur vien persona atrastos un personai būtu jāreķinās ar to, ka tā tas būs.

Sankcijām, kas saistītas ar aktīvu audzinošo darbu ir vēl kāds būtisks elements. – Tās ir saistītas ne tikai ar iespēju veikt noteiktās sankcijas, bet ar nepieciešamību nodrošināt to efektivitāti, kas pēc būtības paredz to individualizāciju ļoti augstā līmenī. Sevišķi būtiski tas ir Nepilngadīgo justīcijas nozarē.

Pekinas noteikumu 18.2. punkts nosaka, ka „Nevienam nepilngadīgo nedrīkst izņemt no vecāku uzraudzības, daļēji vai pilnībā, ja vien to neattaisno viņa lietas apstākļi”²⁷.

²³ European Convention on Extradition Paris: 13/12/1957 CETS No. 024, 2.panta 1.punkts; Convention on the Transfer of Sentenced Persons Strasbourg:21/3/1983 CETS No. 112 ievads un 3 panta 1.punkta e.apakšpunkts

²⁴ Kriminālprocesa likuma 697.pants

²⁵ Convention on the Transfer of Sentenced Persons Strasbourg:21/3/1983 CETS No. 112, 10.panta 2.punkts

²⁶ Šajā gadījumā nevar dot viennozīmīgu slēdzienu, jo dažādās valstīs šis jautājums ir risināts dažādi, vienā gadījumā par būtisko izvirzot LEX DOMICILII otrā LEX PATRIAE, daudzos gadījumos pieļaujot visai voluntāru risinājuma iespēju.

²⁷ Apvienoto Nāciju Organizācijas standarta minimuma noteikumi nepilngadīgo tiesvedības sistēmas pārvaldībai 1985. gada 29. novembrī pieņemti ar Ģenerālās asamblejas rezolūciju Nr. A/RES /40/33 punkts

Analizējot šo normu Eiropas valstu kontekstā ir jāievēro virkne ES direktīvu, kas nosaka personu tiesības uz brīvu pārvietošanos un reglamentē ģimenes attiecību jautājumus.

Pamatā jautājums ir: kādi var būt tie lietas apstākļi, kuri attaisnotu bērna izņemšanu no vecāku uzraudzības.

Piemēram, Latvijā šie priekšnoteikumi ir definēti pietiekami skaidri – tikai tajos gadījumos, kad tieši vecāki ir nepilngadīgā antisociālās uzvedības ierosinātāji, un viņu klātesamība apdraud pašu nepilngadīgo. Tādējādi var secināt, ka visos pārējos gadījumos to darīt nedrīkst²⁸.

Tātad, piemēram, Eiropā nepilngadīgais, līdzīgi vecākiem var ceļot pa visu ES teritoriju pastāvīgi mainot dzīvesvietu, un sankcijas izpilde būtu nodrošināma, jebkurā no šīm dzīvesvietām.

Tieši nepilngadīgajiem soda audzinošās funkcijas nodrošināšana ir izšķiroša. Ja viņam radīsies izpratne, ka no sankcijām var viegli izbēgt, viņa resocializācija tiks nopietni apdraudēta²⁹.

Ne vienos ne otros noteikumos nav atsauces uz medicīniska rakstura sankcijām, kas pieskaitāmas aktīvam audzināšanas darbam, tomēr tās ir minētas *expressis verbis* Pekinas noteikumos kā **dalība grupu psihoterapijā**, bet Tokijas noteikumos kā **citas sankcijas**. Tās ietver sevī ārstēšanos no dažādu veidu atkarībām, uzvedības korekciju³⁰. Šīs sankcijas efektīvi var piemērot tikai personas „dzimtenē”, proti, vietā, kur atrodas tās ārstēšanas vēsture, ģimenes ārsts, vietā, kuras valoda personai ir pilnīgi saprotama³¹.

Tādējādi sankciju veidus var sadalīt arī pēc to pārrobežu izpildes iespējas nosakot tos, kuru pārrobežu realizācijai jau ir izstrādāta regulācija, kas veiksmīgi tiek pielietota, tās, kuru realizācijai ir izstrādāta regulācija, un tās, kurām regulācijas izstrāde vēl ir tikai projektu stadijā:

A. Sankciju veidi, kuru realizācijai jau ir aprobēta pārrobežu regulācija:
Pilsonisko tiesību ierobežošana (atskaitot atsevišķas formas, kas saistītas ar ekonomisko darbību)

B. Sankciju veidi, kuru realizācijai jau ir izstrādāta pārrobežu regulācija:
Ar ieslodzīšanu cietumā nesaistītas, bet brīvību ierobežojošas

18.2.

²⁸ Valsts probācijas dienests. Kārtība izvērtēšanas ziņojumu sastādīšanai

²⁹ Савинкова Е.Н. Предупреждение преступности несовершеннолетних Криминология. под ред. А.И. Долговой. Москва: «Норма», 2001. стр.779-780

³⁰ Krimināllikums 55.panta 7.daļa. Likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. 7.panta 2.daļa

³¹ Inter-american convention on serving criminal sentences abroad A-57: Managua 06/09/93 ievads

sankcijas.

C. Sankcijas, kurām pagaidām nav izstrādāts vispārējs starptautiskās piemērošanas modelis.

Aktīvs audzinošais darbs.

Ļoti būtisks sankciju veids, ir **tiesību ierobežošana**, tas ir viens no plašākajiem sankciju blokiem. Tajā ir gan ierobežošanas veidi ar ļoti pilnīgi izstrādātu starptautisko regulējumu, kā, piemēram, gaisakuģu vadīšanas tiesību ierobežojumi³², un tajā pat laikā arī tiesību ierobežošanas veidi, kuriem šāda ierobežošana ir maz aktuāla (piemēram, ārsta diploms praktiski katrā valstī ir jāakreditē no jauna)³³ vai tādas sankcijas, kurās starptautisko regulējumu valstis savā starpā vēl nav spējušas izveidot, par kuru līdz šim norisinās asas diskusijas.

Diskusijas pamatā ir saistītas ar vienotas uzņēmējdarbības kontroles sistēmas izveidi un atduras pret valstu ekonomiskajām interesēm.

Tā, piemēram, jautājumos ar dažādu transporta līdzekļu vadīšanas tiesību ierobežošanu ir pieņemta un akceptēta virkne starptautiski regulējošu dokumentu, kas dažādā kvalitātē, bet darbojas³⁴. Ja, kopējās pretterorisma kampaņas ietvaros, ir pieņemti un turpina tikt izstrādāti noteikumi par kopīgu valstu politiku ieroču izplatības jomā, kas ietver sevī informācijas aprites nodrošināšanu par aizliegumiem un to akceptēšanu³⁵, tad ekonomisko noziegumu jomā valstis jau daudzus gadus nevar panākt vienošanos, pat no līgumiem par ekstrādīciju un palīdzību krimināltiesībās ir izslēgta virkne ekonomisko noziegumu, ne tikai nav sasniegta vienprātība par noteiktu darbības veidu aizlieguma akceptēšanu³⁶.

Sarežģīti ir izstrādāt starptautisko regulējumu tādām sankcijām, kā aktīvs audzinošs darbs, jo tās, daudzos gadījumos, paredz trešās personas piesaistīšanu. Tādi sankciju veidi ir, piemēram, nodošana uzraudzībā vai vadībā, Latvijas tiesībās pazīstamais galvojums³⁷. Trešā persona parasti labprātīgi uzņemas vāji definētu darbu kompleksu. Tā izpilde ir pietiekami subjektīva, lai nebūtu iespējams to normativizēt. Šai personai tiešus

³² Direktīva 91/670/EEK par personāla licenču savstarpēju pieņemšanu amata pienākumu pildīšanai civilajā aviācijā u.c.

³³ Ārstniecības likuma 31. pants

³⁴ Европейская конвенция о международных последствиях лишения прав на вождение автотранспортного средства Брюссель 3/6/1976 СДСЕ № : 088

³⁵ Европейская конвенция о контроле за приобретением и хранением огнестрельного оружия частными лицами Страсбург 28/6/1978 СДСЕ № : 101

³⁶ Бахин, С. В. Модельное право. //Правоведение. -2003. № 36 стр. 172

³⁷ Likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem. 6.panta 1.daļas 2.punkts.

pienākumus nav iespējams noteikt, var vienīgi kontrolēt kā tā pilda savu apņemšanos. Tādējādi, izpildot sankciju citā valstī, ir jāatrisina jautājums, kā un pēc kādiem kritērijiem kontrolēt personu attiecībā pret kuru, sankcija nav piemērota, proti, aizbildni.

Otra problēma ir kopīga gan aizbildnībai, vadībai un uzraudzībai, gan arī grupu psihoterapijai un citām medicīniska vai kvazimedicīniska rakstura sankcijām. Tā ir transnacionālā elementa uzslāņošanās starptautiskajam. Jau vienas valsts ietvaros šo sankciju vienveidīga piemērošana var tikt apgrūtināta saistībā ar adresāta piederību kādai noteiktai minoritātes grupai³⁸. Šāda problēma ir aktuāla ne tikai postkoloniālās vai bilingvālās valstīs., kā Kanādā vai Beļģijā, bet arī valstīs, kur ir nelielas bet nošķirtas kopienas – Rumānijā, Vācijā, Francijā. Ja lielas grupas gadījumā ir iespējams veidot plānveida politiku, tad ko darīt, ja šī kopiena ir maza?

Vislielākās problēmas sagādā tieši nepilngadīgo migrācijas sekas. Ja pieaugušo likumpārkāpēju migrāciju, kaut ierobežoti var regulēt pamatojoties uz nacionālās drošības apsvērumiem, tad nav nekāda pamata liegt iebraukt valstī vecākiem, kuru bērns ir likumpārkāpējs, un, vadoties no jau pieminētajiem Pekinas noteikumiem, liegt bērnam uzturēties valstī kopā ar vecākiem.

Lai nodrošinātu augstāk minēto sankciju realizāciju, ir jānodrošina kvalificēta personāla līdzdalība, kas ne tikai pārvalda sankcijas adresāta valodu, bet arī pārzina konkrētajā kopienā piemēroto metodiku. Pēc būtības tas nozīmē, ka personālam, kas nodrošina sankcijas realizāciju, ir jāseko sankcijas adresātam, lai kurp tas dotos.

Šāds rīcības modelis varētu šķist fantastisks, tomēr tas ir reāli izpildāms, kaut arī realizācija ir saistīta ar palielinātiem un iespējams pat šķietami nesamērīgiem izdevumiem no sabiedrības puses. Tomēr, ievērojot sabiedrības izdevumu dinamiku saistībā ar recidīvistu rehabilitāciju un viņu antisociālās darbības seku novēršanu, ir grūti precīzi aprēķināt izdevumu apjoma samēru³⁹.

Pievēršot uzmanību kopējām īpatnībām sankciju saturā, ir obligāti jāatzīmē to individuālisms. Ja tradicionāli sankcijas piemēro „no augšas”, tad šīs sankcijas piemēro „no apakšas”. Ievērojot to kopīgo rehabilitējošo dabu, ir nepieciešams pirms sankcijas noteikšanas veikt adresāta izpēti un piemērot sankciju vai sankcijas tādā veidā vai kombinācijā, kas vislabāk

³⁸ Королева М.В. Особенности Борьбы с преступностью мигрантов. Криминология. под ред.А.И. Долговой. Москва: «Норма», 2001.

³⁹ V. Valtenbergs rakstā, „Bijušo ieslodzīto iesaistīšana darba tirgū. Vai maksāsim vēlreiz?” <http://www.politika.lv/index.php?id=11037> min situāciju, kad recidīvists, atstāts bez uzraudzības, izdara slepkavību. šādā situācijā vērtēšana – cik maksātu uzraudzība un cik cilvēka dzīvība - būtu amorāla.

nodrošinātu sankcijas audzinošās funkcijas realizēšanos⁴⁰.

Šajās izvērtēšanas darbībās un arī sankciju realizācijā vadošā loma ir atvēlēta vietējām kopienām, kuras vislabāk var veikt gan personas novērtēšanu gan uzraudzību, pozitīvi ietekmējot sankcijas adresātu. Šādas atziņas ne tikai praksē piemērojuši daudzu valstu probācijas dienesti, bet arī teorētiskā līmenī vēl XIX gadsimta beigās izvirzījuši tiesību teorētiķi⁴¹.

Pie idejas par vietējās kopienas vadošo lomu sankciju realizācijā autors atgriezīsies vēlākās nodaļās, kur tā kalpos par vienu no būtiskākajiem pamatiem sankciju piemērošanas starptautiskā modeļa izveidē.

Tādējādi, apkopojot nodaļas saturu, var teikt, ka pasaulē ir izveidojusies vienota izpratne par tādām sankcijām, kuras sabiedrība piemēro par tajā noteiktās tiesiskās kārtības neievērošanu, bet tajā pat laikā tās nav saistītas ne ar adresāta mantas samazinājumu, ne ar tās ieslodzīšanu cietumā. Ir izveidoti pilnīgi skaidri standarta minimuma noteikumi to veidiem un piemērošanai, kurus nav noraidījuši⁴² neviena pasaules valsts. Šie sankciju veidi tiek pastāvīgi piemēroti un lielākajā daļā tiesību sistēmu jau ir uzskatāmi par tradicionāliem. Anglosakšu tiesībās tādi aktīvi tiek piemēroti jau no 19. gadsimta vidus⁴³, Kontinentālās Eiropas tiesībās no 19. gadsimta beigām, bet Musulmaņu tiesībās no to izveides brīža⁴⁴.

Ne visas šīs sankcijas ir piemērojamas to realizācijai ārpus tās valsts suverēnās teritorijas, kuras tiesa piemēro šo sankciju. Tajā pat laikā, tas nav šķērslis sankcijas piemērošanai vispār, jo tā ir vai nu nepastarpināti un acumirkļīgi piemērojama, vai nu efektīvi aizvietoājama.

Daļai sankciju ir izveidota efektīva pārrobežu realizācijas sistēma, kas darbojas jau daudzus gadus un ir vairāk vai mazāk rezultatīva. Daļai šāds regulējums ir izstrādāts nesen un vēl nav plaši aprobēts. Tomēr pastāv arī tādas sankcijas, kurām vēl tikai gaidāma starptautiskās izpildes sistēmas izveide.

Pārāk bieži kā arguments vienas vai citas sankcijas realizācijā tiek izvirzīts materiālais aspekts – izpildes process ir ļoti dārgs. Līdz ar to sankciju cenšas tiesību sistēmā formulēt tā, lai to nepiemērotu, vai nevarētu

⁴⁰ Valsts probācijas dienests. Kārtība izvērtēšanas ziņojumu sastādīšanai, sk. arī ANO standarta minimuma noteikumi par sodiem bez brīvības atņemšanas. A/RES /45/110

⁴¹ Кропоткин П.А. О смысле возмездия. Этика. М.: «Издательство политической литературы», 1991.г стр. 332-333

⁴² „Nav noraidījuši” nenozīmē to pašu ko „Ir akceptējuši”. Pasaulē vēl aizvien ir valstis, kuru nacionālās tiesību sistēmas stipri atšķiras no tradicionālās rietumnieciskās sistēmas un nav prognozējama to tuvināšanās. Tajā pat laikā arī šīs valstis piekrīt, ka paralēli viņu tradicionālajām sankcijām tiek piemērotas šīs.

⁴³ „Probācijas vēsture” Valsts probācijas dienesta npublicēts izdales materiāls.

⁴⁴ Osipova S. Viduslaiku tiesību spogulis R, TNA, 2004.g 373-380.lpp

izpildīt⁴⁵. Šī problēma ir starptautiska, un tās galvenais iemesls ir sabiedrības vājā izpratne par to, kādas ir iespējas veikt pārkāpēja korekciju vai rehabilitāciju, un kādas ir tās izmaksas attiecībā pret zaudējumiem, kādus rada šis pārkāpējs kļūstot par recidīvistu⁴⁶.

Tā, piemēram, analizējot statistikas datus par pēdējo desmitgadi, var secināt, ka ieslodzīto personu uzturēšana Latvijas Republikas nodokļu maksātājiem vidēji gadā izmaksājusi aptuveni 19 miljonus latu⁴⁷.

Tāpēc, jo svarīgāka ir efektīvas pārrobežu sankciju realizācijas tiesiskās sistēmas izstrāde. Mūsdienu pasaulē, kur globalizācija un tehnoloģiju attīstība nosaka arvien niecīgāku nacionālo robežu nozīmi, šāda tiesību sistēma pavērtu ceļu iespējai kooperēties sankciju realizācijas problēmu risināšanā arī praktiskā līmenī.

Sankciju realizācijas sistēmas izveidē ir jāņem vērā šo sankciju individuālais raksturs un vietējās kopienas loma to noteikšanā un realizācijā.

⁴⁵ Krimināllikums 40. pants 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.

⁴⁶ Кропоткин П.А. О смысле возмездия. Этика. Москва: «Издательство политической литературы», М. 1991 стр. 337

⁴⁷ V. Valtenbergs „Bijušo ieslodzīto iesaistīšana darba tirgū. Vai maksāsim vēlreiz?”
<http://www.politika.lv/index.php?id=11037>.

SANKCIJU IZPILDES PĀRROBEŽU REGULĒJUMA IZCELSME

Nemot vērā to, ka pašas sankciju formas ir izaugušas no arhaiskiem tiesību principiem un dažādā formā pastāvējušas daudzu gadsimtu garumā, arī starptautiskais regulējums to realizācijā nav jauna parādība. Kā piemērs ir paražu tiesību norma – „pilsētas gaiss dara brīvu”⁴⁸ – persona, kas bija izdarījusi noziegumu – pametusi saimnieku, tika atbrīvota no soda un atzīta par brīvu, ja 1 gadu un 1 dienu bija nodzīvojusi pilsētā⁴⁹. Ievērojot atšķirības starp pilsētu statusu un zemes statusu, tā ir vērtējama, kā pārrobežu regulācija. Ja piemeklētu analogiju mūsdienās tā ir nometinājuma priekštece. Arī persona, kas dzīvo nometinājumā – ierobežotā apvidū ar aizliegumu to pamest, bieži tālu no iepriekšējās dzīvesvietas izcieš sodu, kas piemērots smagāka soda vietā. Šāda dzīve pilsētā bija smags pārbaudījums. Tik smags, ka to uzskatīja par pietiekamu, lai atsvērtu noziegumu, par kuru varēja piespriest ļoti smagus sodus⁵⁰. Otrs starptautiskā risinājuma veids mūsdienu cilvēkiem var šķist barbarisks – tā ir fiziska stigmatizācija⁵¹. Ievērojot to, ka informācijas resursu veidi nepieļāva informācijas par personu nodošanu pat vienas valsts teritorijā, kur nu vēl no valsts valstij, formā, kas to padarītu par operatīvi aktualizējamu, tika atrasta izeja. Par informācijas nesēju tika padarīts pats pārkāpējs, piemēram, veicot dažādus sakropļojumus persona tika iezīmēta, kā zaglis, slepkava. Lielbritānijā pirātismā pieķertajiem, bet tūlīt nepakārtajiem mēdza sejā iededzināt burtu „P” otrreiz pieķertai šādai personai vairs nebija nekādu izredžu palikt dzīvai. Krievijā uz mūžu katorgā notiesātiem varēja sejā iededzināt burtu „K” vai zilbi „КАТ”, pastāvēja arī barbariskāki veidi, kas paredzēja locekļu vai orgānu amputāciju. Tas izklausās briesmīgi, tomēr nevajag to mēģināt eksponēt mūsdienu uztverē. Līdz pat XIX gadsimta beigām tā bija normāla un efektīga prakse, kurā sabiedrība nesaskatīja nekā nosodāma⁵².

Feodālisma posma beigās ir pat kādi spilgti piemēri starptautiskam risinājumam – tie ir Parīzes miera līgums, kurā valstis vienojās par Napoleona turēšanu trimdā – ne tikai pirmais personas universālās kriminālatbildības realizācijas paraugs, bet arī pirmais piemērs kā valstis

⁴⁸ Šī norma ir attiecināma uz kriminālo sankciju jomu, jo kaut arī regulēja dzimtbūšanas attiecības, atbildība bija paredzēta krimināltiesiska rakstura.

⁴⁹ Sanita Osipova „Viduslaiku tiesību spogulis” R, TNA, 2004.g 301.-312. lpp.

⁵⁰ П.А. Кропоткин „О смысле возмездия”. М.: «Издательство политической литературы», 1991.г.

⁵¹ Stigmatizācija – iezīmēšana – parasti mūsdienās tiek lietota runājot par kādu stereotipisku „birku” piekāršanu personai vai personu kategorijai (http://en.wikipedia.org/wiki/Social_stigma), tomēr šī darba ietvaros šis termins tiek lietots arhaiskākā izpratnē – kā noteiktu zīmju fiziska fiksēšana uz kādas personas ķermeņa.

⁵² Informācija no http://en.wikipedia.org/wiki/Human_branding 22.11.2007

starptautiskā līmenī piemēro sodu, kas nav saistīts ar ieslodzījumu. Otrs šāds piemērs ir „Monarhu svētā savienība” ko Vīnes kongresa laikā pēc Krievijas imperatora Aleksandra I iniciatīvas izveidoja Eiropas vadošo lielvalstu valdnieki⁵³. Tās ietvaros tika panākta vienošanās par starptautiskas uzraudzības sistēmai līdzīgas sistēmas veidošanu, tiesa, attiecībā pret politiskiem noziedzniekiem.

Arī kapitālisma aktīvas attīstības periodā, XIX gadsimta otrā pusē un XX gadsimta sākumā, var atrast piemērus – tā ir politiskā vajāšana – neatkarīgi no valstu teritorijas, slaveni dumpinieki tika pastāvīgi uzraudzīti, par viņu pārcelšanos no vienas valsts uz otru tika ziņots valdību līmenī, tiesībsargājošās iestādes nodeva viena otrai informāciju par personām. Protams, var mēģināt oponent, ka šajā gadījumā nevar runāt par likumisku regulējumu, jo nav ievērots princips – *Una lex una iustitia omnibus*, bet arī mūsdienu pasaulē uzraudzības nodošana lielā mērā ir atkarīga no vienas valsts iniciatīvas konkrētās personas gadījumā. Process nenosaka obligātu nodošanu. Tas paredz iespēju – ja abas puses var saskaņot vajadzības un vēlmes - nodot uzraudzību.

Jau nopietnāki soļi tiek sperti XIX gadsimta beigās un XX gadsimta sākumā. Ekonomikas attīstība, aizvien pieaugoša reģionu ekonomiskā diferenciācija, sakaru sistēmas uzlabošanās, rada iespējas negodprātīgiem sabiedrības locekļiem realizēt savas sociopātiskās ieceres, praktiski sevi neierobežojot. Veicis slepkavību Krievijā, noziedznieks bēga uz Austroungāriju, kur pēc šantāžas afēras kāpa angļu kuģī un devās uz Ameriku, kur nodarbojās ar krāpšanu, bet dzīvi beidza, kā fermeris Austrālijā.

Aktivizējās tāds noziegumu veids kā kontrabanda, sevišķi to stimulēja dažādu valstu monopoli ieviešana. Lai attaisnotu savu eksistenci, policijai aizvien vairāk nācās attīstīt korporatīvo sadarbību pāri visām robežām. Piemēram, sausā likuma laikos ASV policijas darba veiksmīgs iznākums bija atkarīgs ne tikai no vietējiem ziņotājiem un iefiltrētiem aģentiem, bet arī no sadarbības ar kaimiņvalstu policijas iestādēm, kas uzraudzīja interesi izraisošās personas. Protams, šādu uzraudzību nenoteica tiesa, bet visai voluntāri uzsāka paši policisti, tomēr satura ziņā šīs darbības neatšķīrās no tām, ko šajā laikā jau sāka piemērot atsevišķu ASV štatu un Anglijas tiesas. Proti, personai tika nosacīti atlaists sods, tā netika ievietota cietumā, jo tās izdarītais (pierādītais) noziegums nebija smags, persona agrāk neko tādu nebija izdarījusi (nebija ziņu) un pastāvēja iespēja, ka tā labosies un vairāk neko pretlikumīgu nedarīs. Viņai bija jādzīvo noteiktā vietā un regulāri

⁵³ Iegūts no <http://www.hronos.km.ru/organ/1815soyuz.html> 22.11.2007.

jātiekas ar uzraugošo inspektoru.

Ar ko atšķirās policijas variants – lēmumu pieņēma policijas ierēdnis, kurš uzskatīja, ka persona nav pietiekami nopietns noziedznieks, lai viņu nodotu tiesai, bet var izvest uz noziedzīgās sistēmas vadoņiem, persona varēja dzīvot kur grib, policija par to ātri ievāca informāciju, periodiski kāds policists pārbaudīja vai ziņas ir pareizas un no malas vēroja, vai persona nesāk kādas viņu interesējošas aktivitātes. Ja persona bija pietiekami nobijusies un pameta nelikumīgo rūpalu, to kā operatīvām vajadzībām nepiemērotu lika pēc laika mierā.

Rezultāts praktiski neatšķirās – persona ar savu uzvedību pierādīja vai tā ir ņēmusi vērā brīdinājumu un kas viņa patiesībā ir. Tiesas sprieduma gadījumā izpilde varēja notikt tikai vienā valstī (štatā, grāfistē), jo sprieduma izpilde bija saistīta ar valsts (likuma) teritoriālo suverenitāti. Policijas pasākumi nebija valsts ar likumu sankcionēti, bet veikti korporatīvās sadarbības līmenī, toties darbojās neatkarīgi no vietas.

Citāda bija lielo valstu iekšējā pieredze. Par tādām ir uzskatāmas Krievijas impērija, vai Lielbritānija. Starp valsts administratīvi teritoriālajām sastāvdaļām pastāvēja ievērojamas atšķirības. Likumi, kas darbojās vienā federācijas subjektā, nepastāvēja citā, turklāt tie mainīja savu spēku, personai pārvietojoties starp federācijas subjektiem. Krievijā, persona varēja pat izvēlēties sev sodu – cietumu vai nometinājumu – attālu impērijas nostūrī, ko vajadzēja apgūt. Daudzi no šiem visai īpatnējiem risinājumiem pastāvēja tikai ieražu vai monarha speciālas gribas akta formā. Tomēr, persona, pārceļoties no viena patstāvīga federācijas subjekta, uz citu vienalga tika uzraudzīta, viņai bija tiesas noteikti specifiski aizliegumi – tiesību ierobežojumi, kuri tai sekoja neatkarīgi no atrašanās vietas. Šādi rodas izpratne, ka ir sodi, kas personai var sekot neatkarīgi no robežām, un tiem obligāti nav jābūt saistītiem ar fizisku stigmatizāciju – specifisku zīmju atstāšanu uz ķermeņa.

Pirmais pasaules karš izjauc veco pasaules kārtību. Radās liels daudzums jaunu pasaules valstu, kuras ļoti sakāpināti uztvēra jebkuru savas suverenitātes apšaubīšanu. Turklāt radās pilnīgi cita tipa valsts – Padomju Krievija, kurā bija pilnīgi cits viedoklis par pasaules kārtību⁵⁴.

Cīņa par valstu tuvināšanos protams turpinās, bet jau lēnāk. Šajā laikā parādās pirmie starpvalstu līgumi par spriedumu atzīšanu, noformējas izpratne par personas universālo kriminālatbildību. Tāpat turpinās arī dažādu sankciju starptautiska nodošana *extra legem*, parasti gan runa ir par specifisku kategoriju – politiskiem noziegumiem un noziegumiem pret

⁵⁴ Нерсесянц В.С. Философия права. Москва: «Норма», 2003. стр. 278

valsti.

II pasaules karš turpināja tradicionālās pasaules graušanu. Tam beidzoties Eiropa tika sadalīta trijās nometnēs - Padomju Savienības draugos, Padomju Savienības ienaidniekos, un tajos, kas negrib nevienam pievienoties, bet pēc valsts iekārtas pieder vienai vai otrai nometnei. Robežu režīms starp nometnēm pastāvīgi tiek pastiprināts, bet režīms starp valstīm viena bloka ietvaros sāk vājināties gadu no gada. To stimulē milzīgais darba roku deficīts un projektu realizācija, kas prasa vairāk resursu kā ir vienai valstij. Strauji pieaug migrācija, ne tikai no laukiem uz megapolēm un rūpnieciski attīstītiem rajoniem, bet arī no ekonomiski vājākām valstīm uz spēcīgākām, un no kolonijām uz metropoli. Dekolonizācijas rezultātā no kolonijām uz metropoli cenšas pārvietoties bijušajiem patroniem lojālā sabiedrības daļa.

To spilgti ilustrē šī laika izmaiņas Eiropas un koloniālo valstu tiesībās. Eiropa vienojas par virknes konvenciju noslēgšanu. Strauji attīstās Sadraudzības valstu un Lielbritānijas tiesības, ne tikai modernizējoties, bet veidojot kompleksus mehānismus, lai sankcijas varētu efektīgi piemērot ne tikai jauno valstu iekšienē, bet visā bijušajā impērijā, gan transnacionāli, gan starptautiski.

Migrāciju, kā noziedzību veicinošu faktoru atzīmē visas pasaules kriminoloģijas skolas. Tomēr, ja smago noziegumu skaits aug lēni, tad mazāk nopietnu pārkāpumu skaits aug daudz straujāk, jo tos parasti izdara nezināšanas dēļ.

Personas nonāk svešā vidē ar svešiem paradumiem. Pat tad, kad to pašdisciplīna ir pietiekama, lai nenonāktu depresijā un nesāktu rīkoties pret likumu apzināti, nav izslēgts, ka tā rīkosies vadoties pēc uzvedības normām, kas viņas iepriekšējā dzīves vidē bijušas pašsaprotamas.

Kā ilustrāciju bieži min piemērus no Austrālijas, kur blakus pastāv divas kopienas – modernā – eiropiešu un akmens laikmeta – aborigēnu. Eiropas tautām savstarpējās kultūras atšķirības irniecīgas, salīdzinot ar to bezdibeni, kas šķir eiropietim no, piemēram, Austrālijas aborigēna. Likumi, kuri ir pašsaprotami eiropietim un rada viņam vieglu diskomfortu, aborigēnam ir nāvējoši. Ja cietumā nonāk nosacīti teiksim „baltais” viņš dažu gadu cietumsodu var pārciest bez īpašām sekām. Aborigēnam tas visbiežāk būs nāvējošs, jo fizisks kontakts ar dzimtu un dzimto vidi tam ir vitāli svarīgs. Nāve iestāsies psiholoģisku motīvu dēļ vien, pat, ja tam nepievienosies slimības, pret kurām viņam nav imunitātes. Vidusmēra aborigēns vēl 20 gadsimta vidū vāji izprata, ko nozīmē likums vai privātīpašums. Sankciju izstrāde, kas nebija saistītas ar brīvības atņemšanu un atbilda aborigēnu

vērtību skalai, kļuva par vienu no rases⁵⁵ izdzīvošanas jautājumiem.

Lai cīnītos pret šādu kulturoloģisku un migrācijas seku radītu problēmu kompleksu, Sadraudzības valstis strauji sāka meklēt alternatīvas sankcijas un veikt preventīvus pasākumus.

Sākotnēji tiek ieviestas sankcijas, kas paredz sabiedrības palielinātu piedalīšanos pie atbildības saukto personu pāraudzināšanā, samazināts sankciju skaits, kas paredz personas izolāciju.

Aizvien aktīvāk tiek izmantotas sankcijas, kas neparedz personas pārvietošanās brīvības ierobežojumus, vai tos ierobežoniecīgi.

Arvien lielāka uzmanība tiek pievērsta tieši sankcijas adresāta personībai. Tiek nostiprināta atziņa, ka personas, kaut arī ir līdztiesīgas nav vienādas, un pāraudzināšanas metodes, kas piemērojamas pilsētas iedzīvotājam, nav iespējams piemērot kādas akmens laikmeta kopienas loceklim Austrālijas tuksnesī, vai Kanādas mūžamežos.

Sadraudzības valstis tajā pat laikā apzinās savas labklājības eventuālu atkarību no brīvas darbaspēka aprites, tāpēc ļoti drīz pēc neatkarības iegūšanas tiek veidoti likumi un līgumi, kas nodrošina ne tikai ieslodzīto nodošanu soda izciešanai dzimtenē, bet arī to funkciju pārņemšanu, kas saistītas ar citu sankciju realizāciju, neatkarīgi no tā, kurā sadraudzības valstī sankcijas pieņemtas.

Tas nodrošina iespēju darbaspēkam arī pēc sankciju piemērošanas pārvietoties Sadraudzības robežās, paliekot tiesībsargājošo orgānu redzeslokā, turklāt, atšķirībā no agrākā korporatīvā sadarbības modeļa, tā tiesiskais raksturs, ļauj ne tikai pasīvi novērot personu, bet arī aktīvi ietekmēt tās resocializācijas procesus.

Eiropā, tajā laikā (1945-1950.g.) izveidotā Eiropas Padome tāpat centās panākt šīs problēmas risinājumu. Izvirzījusi ideju par vienotu Eiropu, par kultūras un vispārējo tiesību principu vienotību, kā arī personu brīvību, tā ir uzņēmusies saistību šīs deklarācijas iedzīvināt. Visiem likumiem, ir jāklūst atbilstīgiem šiem principiem. Ja jau personai ir tiesības brīvi pārvietoties Eiropā, un viņam piemērota tiesiska sankcija bez brīvības atņemšanas, vai ierobežošanas, bija jāpanāk, lai šī sankcija arī darbotos visā Eiropā. Precīzāk, to valstu starpā, kuras no vienas puses pieļāvušas, ka persona brīvi pārvietojas pāri to robežai, no otras puses akceptējušas ideju par Eiropas tiesību principu vienotību.

Tādējādi jau 1964. gadā tapa Eiropas Konvencija par principiem uz kādiem tiek no vienas valsts otrai nodota nosacīti notiesāto vai nosacīti atbrīvoto

⁵⁵ Austrālijas aborigēni pieder austaloīdu rasei, praktiski visas šīs rases tautas uz kolonizācijas sākuma laiku dzīvoja akmens laikmeta sabiedrībā.

uzraudzība.

Tam seko regulējuma izveide par tiesību ierobežošanas piemērošanu – vadītāja tiesību atņemšanas un ieroču iegūšanas un tirdzniecības aizlieguma piemērošanas gadījumos.

Aptuveni tajā pat laikā Sadraudzības valstis sāk slēgt savā starpā līgumus un izstrādāt savus tiesību aktus, kas nosaka kārtību, kādā tiek realizētas citās valstīs piespriestās sankcijas. Kooperācijas process palēninās pieaugot konkurences noskaņojumam pasaules valstu starpā⁵⁶.

Sākoties Padomju Savienības sabrukumam, sākas savstarpējās kooperācijas uzplaukuma posms. Kā šī procesa vislielākais kāpinājums uzskatāmi XX gadsimta astoņdesmito gadu beigas, kad ne vien tiek izstrādāti un pieņemti vienoti tiesiskie pamati sankciju realizācijai Amerikas kontinentā, bet arī tiek izstrādāti vienoti tiesību principi, sankciju realizācijai visā pasaulē. Šis process sāk deviņdesmito gadu beigās palēnināties, atkal sākoties jaunam konkurences vilnim.

Tajā pat laikā jāatzīmē, ka iepriekšējais starptautiskās kārtības izstrādes viļņa apsūkuma posms iezīmējas ar jaunu projektu izstrādi un sasniegtā regulējuma aprobāciju.

Tādējādi varētu teikt, ka starptautiskais regulējums sankciju realizācijā ir likumsakarīgi evolucionējis no jau izsenis pastāvošām starptautiskās tiesiskās sadarbības formām. Tas nav ne jauns, ne mākslīgs, nedz arī tiesību sistēmai svešs.

Regulējuma evolūcija un reālā piemērojamība ir cieši saistīta ar starptautisko situāciju. Tā pavājinās pieaugot starptautiskam saspīlējumam un uzplaukst nosacīta kooperatīvisma uzplaukuma periodos. Vēl arvien valstis šo starptautisko tiesību apakšnozari izmanto savu savtīgo politisko mērķu sasniegšanai, tā bieži vien degradējot domu par sadarbību ne tikai iedzīvotāju, bet pat speciālistu acīs.

Uz doto brīdi ir izstrādāti vairāki regulējuma tiesiskā risinājuma veidi. Tos pat var klasificēt, kā starpvalstu, reģionālus vai universālus. Tajā pat laikā ir interesanti atzīmēt, ka šajā gadījumā runa nav par tiešiem risinājuma modeļiem, bet gan par piedāvājumiem. Tā, piemēram, Eiropas konvencijai nav pievienojušās visas Eiropas valstis, Amerikas – visas Amerikas valstis, spēkā ir arī daudz bilaterālu un multilaterālu līgumu. Par ANO modeļa likuma piemērošanu precīzu ziņu nav, Eiropas Savienības modelis vēl nav izstrādāts. Ir atsevišķi sankciju veidi, kuriem ir universāls piemērošanas mehānisms, kas veiksmīgi darbojas, un atsevišķi veidi, vai sankcijas, kuru piemērošana nav iespējama tiesisku apsvērumu dēļ.

⁵⁶ Populāri šis posms pazīstams kā „Aukstais karš”

Pamatā ir situāciju rašanās, kad personas, kas ieceļojušas no citas valsts, nezināšanas dēļ vai apzināti izdara pārkāpumus. Likums prasa piemērot tiem sankciju. Likuma gars pieprasa, lai sankcijai būtu jēga. No otras puses nevar ārvalstniekam piemērot savādāku sankciju kā pašas valsts pilsonim tikai tāpēc, ka viņš ir citai valstij vai tautībai piederīgs. (ir situācijas kad tas objektīvu iemeslu dēļ ir jādara). Tādējādi rodas nepieciešamība, lai vismaz Eiropas ietvaros viss sankciju klāsts būtu izpildāms neatkarīgi no robežām.

STARPTAUTISKĀ REGULĒJUMA VEIDI

Lai runātu par starptautiskiem regulējuma veidiem, vispirms ir jādefinē tie elementi, kādiem jāatbilst valsts tiesību sistēmai, lai varētu veidot sankciju izpildi ārpus valsts teritorijas. Ar to, ka valsts noslēdz vienošanos par sankcijas pārrobežu izpildi iezīmējas tikai pirmā attīstības posma beigās.

Pirmkārt, valsts tiesību sistēmai ir jāatbilst pasaulē pieņemtajiem standartiem, proti, sankcijām jābūt noteiktām ar likumu un tās drīkst piemērot tikai saskaņā ar likumu, speciāli tam pilnvarota institūcija⁵⁷.

Pašām sankcijām ir jābūt tādām, lai iekļautos starptautiski pieņemtās sankciju satura robežās. To nosaka ANO dokumenti, kuri uzskatāmi par pamatu šādas sistēmas veidošanai, un šo prasību daļu lielākā pasaules valstu daļa ir ievērojusi vismaz formāli.

Tālākais ir vairāk atkarīgs no valsts gribas. Proti, valstij ir jādefinē sava griba divos jautājumos.

Pirmkārt, vai viņa grib izpildīt savā teritorijā cita starptautisko tiesību subjekta piemērotu sankciju. *Universālās kriminālatbildības* tiesībās tas izpaužas kā valsts akcepts speciālā formā, ar kuru tā piekrīt atvēlēt savu teritoriju notiesāto starptautisko noziedznieku uzturēšanai sprieduma izpildes laikā. Citos gadījumos tas izpaužas kā speciāla tiesību akta izdošana vai norādes iekļaušana jau esošā tiesību aktā par to, ka tā pieņem izpildei citas valsts piemērotas sankcijas⁵⁸. Valsts var ierobežot pieņemamo sankciju loku, ko parasti arī dara, nosakot vai nu sankcijas kuras tā pieņem⁵⁹, vai sankcijas uz kurām tas neattiecas – tradicionāli netiek izpildītas sankcijas, par kurām valsts – pieņēmējas tiesībās nav paredzēta atbildība.

Otrkārt, valstij jāpiekrīt, ka tās piemērotās sankcijas tiks realizētas citas valsts teritorijā. Arī šim akceptam ir jābūt un jābūt nostiprinātam tiesību aktos. Tipisks piemērs šādam aktam ir Krievijas Administratīvo pārkāpumu kodekss⁶⁰.

Būtiski ir lai šie abi akcepti gan pieņemšanas, gan nodošanas attiektos uz visām sankcijām, ko tiesiski piemēro vai realizē valsts.

Tikai tad, kad valsts tiesību sistēma pati ir sakārtota, tajā ir darboties spējīgas institūcijas, kuras realizē sankcijas, var uzsākt pārrobežu izpildes

⁵⁷ Kriminālprocesa likuma 17. sadaļa *Latvijas Vēstnesis*, 74 (3232), 11.05.2005

⁵⁸ Piemēram: Kanādas *Transfer of Offenders Act 1977-78 c.9*

⁵⁹ Kriminālprocesa likums C daļa *Latvijas Vēstnesis*, 74 (3232), 11.05.2005

⁶⁰ " Кодекс РФ об административных правонарушениях " от 30.12.2001 N 195-ФЗ (принят ГД ФС РФ 20.12.2001) Статья 31.11. www.consultant.ru/popular/koap/13_35.html#p7552

regulējošu aktu veidošanu, vai akceptēšanu.

Pēc savas tiesību sistēmas sakārtošanas ir jāizvēlas forma, kādā tiks veikta konkrētā regulācija. Šīs formas ir:

1. līgums;
2. konvencija;
3. modeļa likums;
4. vienotie likumdošanas pamati;

Ievērojot to, ka atsevišķi pētnieki nodala līgumus no konvencijām, uzsverot to atšķirību niansēs⁶¹ arī šā darba ietvaros tas tiks darīts.

Regulēt šīs problēmas atrisināšanu slēdzot divpusējus līgumus situācijā, kad tie būtu jāslēdz ar daudzām valstīm, ir neracionāli. Pasaulē jau sen ir izveidoti daudzpusēji risinājuma modeļi. Ievērojot to, ka reģionā, kuram būtu jāpievērš pastiprināta uzmanība, proti, Eiropā ir sastopami trīs pasaulē pieņemtie regulējuma uzbūves veidi tieši šai problēmai, pareiza izpratne par šiem veidiem palīdzēs arī veidot prognozes, par iespējamo tālāko attīstību.

Vissenākais veids ir līgumi, proti, līgumi, kas noslēgti divu vai vairāku valstu starpā par konkrētās problēmas risināšanu. Šāds veids mūsdienās var tikt uzskatīts par anahronismu, kaut arī virkne valstu, - piemēram, Krievijas Federācija tos izmanto. Šāds regulējums nav perspektīvs mūsdienu pasaulē, sevišķi Eiropā, kur kolektīvie sabiedriskās kārtības nodrošināšanas pasākumi aizvien vairāk pāriet Savienības kompetencē. Sevišķi tas ir aktuāli Šengenas līguma valstīm. Patlaban nav informācijas, ka Eiropā kādu valstu starpā ar brīvības atņemšanu nesaistīto sankciju realizācija būtu organizēta uz bilaterāla līguma pamata.

Konvencija ir visbiežāk sastopamais veids, kā jau vairāk kā simts gadu garumā tiek mēģināts regulēt dažādas tiesiska rakstura problēmas starptautiskā laukā. Ar brīvības atņemšanu nesaistīto sankciju izpildi pasaulē regulē, piemēram, Amerikas Valstu Organizācija⁶². Pie šī modeļa ir pierasts un, ievērojot to, ka modeļus izstrādā juristi, bet pieņem politiķi, tradicionālajai formai ir savas priekšrocības. Tā ir saprotamāka politiķiem, vieglāk pasniedzama sabiedrībai. Tajā pat laikā, tai piemīt virkne nepilnību. Veidojot konvenciju ir ļoti sarežģīti panākt tās atbilstību vairāku valstu tiesību sistēmām. Parasti no tā mēģina izbēgt iekļaujot tajās parauglikumus. Šādi, piemēram, tika veidota Beniluksa valstu tiesību sistēma, kā arī šādi

⁶¹ Бахин, С. В. Модельное право. //Правоведение. -2003. №3

⁶² Inter American convention on serving criminal sentences abroad A-57: Managua 06/09/93

tika noformētas vairākas starptautiskas konvencijas komerciesībās XX gadsimta vidū⁶³. Šāds likums, valstij pievienojoties konvencijai, tiek iekļauts tās tiesību sistēmā neizmainītā veidā un kļūst tai obligāts kaut arī pati pievienošanās konvencijai ir valsts brīvas gribas izpausme. Šādi blakusefekti nodrošina šī modeļa lēnu darbību, un piemērojamību tikai ļoti līdzīgu tiesību sistēmu gadījumos⁶⁴.

Ātrāku un vieglāku risinājuma veidu jau XX gadsimta beigās šai problēmai sāka piemērot ANO. Balstoties uz vispārējiem ANO dokumentos fiksētiem tiesību principiem tika radīti vairāki tipveida likumi⁶⁵.

Tipveida likuma piemērošanas pozitīvā īpašība ir tā, ka valsts to var izmantot tajā brīdī un tādā apjomā kāds tai nepieciešams. Tajā pat laikā Franču tiesību zinātnieks R. Davids atzīmē, ka pastāv pārāk liela iespēja, ka valsts izdarīs pārāk lielas izmaiņas modelī vai vispār no tā atteiksies, līdz ar to tam ir tikai teorētiska nozīme.

Ievērojot salīdzinoši īso šīs sistēmas pastāvēšanas laiku, nav iespējams ne piekrist viņam ne arī viņu apgāzt, jo būtisks ir ne tikai regulējuma veids, bet arī piemērojamā joma un pats izstrādātais modelis, kā arī piemērošanas pieredze. Par to cik plaši šobrīd pasaules valstis ir izmantojušas šī modeļa piedāvātās iespējas, informācijas nav.

Trešais modelis, ko lieto šīs problēmas atrisināšanai ir visdrastiskākais, bet tajā pat laikā Latvijai visierastākais. Padomju judikatūrā to pazina ar nosaukumu „Vienotie likumdošanas pamati”. Šādu mehānismu parasti izmantoja lielas federatīvas valstis, kurās pastāvēja salīdzinoši augsta subjektu patstāvība. Pilnīgi noteikti šāda sistēma tika lietota Padomju Savienībā. Tā nodrošināja stāvokli, kurā kaut arī subjektu tiesību normas varēja atšķirties pēc formas, tās pēc satura bija identiskas. Pastāvēja vienota sankciju sistēma, kuru varēja realizēt jebkurā no federācijas subjektiem⁶⁶.

Praktiski visiem šiem tiesību aktiem bija izstrādātas preambulas kurās bija definēta katra akta nozīme.

Īpatnēji, bet tieši šo modeli lielā mērā pārņēma Eiropas Savienība. ES direktīvas un ietvarlēmumi pēc formas ir ļoti līdzīga šiem likumdošanas pamatiem. Pilnīgas identitātes, protams, nav – direktīva ir juridiskā spēkā augstāks regulējums, bet ietvarlēmums zemāks. Vienotie likumdošanas pamati nebija tieši piemērojami kā direktīvas, tomēr to ievērošana veidojot teritoriālās tiesību normas bija konsekventi ievērojama, ietvarlēmums ir

⁶³ Бахин, С. В. Модельное право. //Правоведение. -2003. №3

⁶⁴ Бахин, С. В. Модельное право. //Правоведение. -2003. №3

⁶⁵ Termins „Model law” vai „Model treaty” nav ieguvis precīzu nosaukumu un dažādi autori to tulko un izmanto dažādi. Diplomdarba ietvaros tiek izmantota viena no versijām – „Tipveida likums”.

⁶⁶ Е.В. Колесников, Особенности нормативных актов типа «основы законодательства Союза ССР и союзных республик». Правоведение. 1984.г. №3 стр.81

pagaidām mazāk imperatīvs. Līdzība ir redzama analizējot Eiropas kopienų tiesas doto ietvarlēmuma definīciju, proti, ietvarlēmumus pieņem dalībvalstu tiesību normu tuvināšanai, tajā pat laikā arī jautājumus, kurus tradicionāli regulē ar konvencijām ir iespējams tos regulēt ar ietvarlēmuma palīdzību⁶⁷ Kā arī salīdzinot to ar vēl 1984. gadā pausto E.V. Koļesņikova viedokli, ka vienotie tiesību pamati ir vērsti uz ilgtspējīgu un stabilu PSRS un padomju republiku kopējā kompetencē esošu sabiedrisko attiecību noregulēšanu, nosakot likumdošanas pamatus⁶⁸.

Ietvarlēmumi gluži tāpat, kā vienotie likumdošanas pamati ir balstīti uz savienības saišu stiprināšanu, tajā pat laikā manifestējot savienības locekļu autonomiju. Šādi tiesību akti veidoja ne tikai likumdošanas pamatus, bet lielā mērā noteica visu tiesību radīšanas procesu, bieži tie attiecās ne tikai uz noteiktu tiesību nozari, bet uz veselu valsts pārvaldes sfēru. Arī ietvarlēmumiem tiek atzīmēta to duālā daba. Kaut arī tie pilnā apjomā nav tiesas iedarbības tiesību akti, tomēr tie ir imperatīvi tiesību akti un neatbilstības gadījumā var tikt piemēroti kā tiesas iedarbības tiesību akti.

Šobrīd tieši šim modelim Latvijai būtu visvairāk jāpievērš uzmanība, jo šo jautājumu ES uzskata par savas kompetences jautājumu un dalībvalstis pašas to vairs regulēt nevar⁶⁹. Protams, kamēr nav izstrādāti jauni tiesību akti, spēkā ir tie paši vecie, piemēram, EP 1964. gada Strasbūras konvencija par nosacīti notiesāto vai nosacīti atbrīvoto personu uzraudzības nodošanu⁷⁰, kas regulē daļas sankciju izpildi starp atsevišķām Eiropas valstīm⁷¹.

Ievērojot to, ka šāda regulējuma pagaidām nav, bet darbs pie tā veidošanas notiek, kaut arī lēni, Latvijai ir iespēja piedalīties tā radīšanā, lai panāktu maksimāli atbilstošu regulējumu.

⁶⁷ 2007. gada 3. maija Eiropas Kopienų Tiesas spriedums prejudiciālā nolēmuma lietā C-303/05 Advocaaten voor de Wereld / iegūts 2007.22.11. no www.tm.gov.lv

⁶⁸ E.V. Колесников, Особенности нормативных актов типа «основы законодательства Союза ССР и союзных республик». Правоведение. 1984.г. №3 стр.82

⁶⁹ Initiative of the Federal Republic of Germany and of the French Republic (06480/2007 – C6-0129/2007

2007/0807(CNS)[www.europarl.europa.eu/registre/commissions/libe/amendments/2007/393975/LIBE_AM\(2007\)393975_EN.doc](http://www.europarl.europa.eu/registre/commissions/libe/amendments/2007/393975/LIBE_AM(2007)393975_EN.doc)

⁷⁰ Европейская конвенция о надзоре за условно осужденными или условно освобожденными лицами Страсбург, 30 ноября 1964 года

⁷¹ Европейская конвенция о международных последствиях лишения прав на вождение автотранспортного средства СДСЕ № : 088

FORMAS MEKLĒJUMI.

Kaut arī, kā tas redzams pirmajā nodaļā, sankcijas, kas neparedz ieslodzīšanu vai mantas samazināšanu ir pazīstamas visā pasaulē un tiek veiksmīgi piemērotas jau vairāk kā gadsimtu, un kā tas redzams otrajā nodaļā, ideja par nepieciešamību izveidot pārrobežu izpildes mehānismu, pastāv vismaz jau 40 gadus, tiesību zinātnieku starpā nav vienprātības par to, kurai tiesību nozarei ir piekritīgs minētās problēmas risinājums un kādā formā to labāk veikt. Šobrīd, jau no starptautiskas tribīnes ir izskanējis brīdinājums, par to, ka ieilgusī diskusija par problēmas piekritību sāk apdraudēt problēmas atrisināšanu⁷².

Ja ieskatāmies tiesību vēsturē, redzam, ka sākotnēji tiesības nav bijušas sadalītas nozarēs. Ne Krievu tiesā, ne Hammurapi likumos nav nodalītas publiskās tiesības no privātajām⁷³. Ar laiku šis dalījums parādās. Ritot gadsimtiem, notiek aizvien tālāka dalīšanās, aizvien lielāka specializācija. Nozarēs, likumsakarīgi, pieaug korporatīvā pašapziņa, katrs nozares pārstāvis savu nozari uzskata par galveno. Protams, ka pastāv izņēmumi, bet pamatā specializācija prasa savus upurus⁷⁴.

Analizējot dažādu valstu tiesību aktus, un dažādu zinātnieku darbus, var secināt, ka diplomdarbā apskatīto sankciju izpildes piederības noteikšanā pastāv divi standartmodeļi.

1. Spriedumu par sankcijas noteikšanu izpildes tiesības tiek sadalītas pa nozarēm.⁷⁵
2. Spriedumu par sankcijas noteikšanu izpildes tiesības tiek pieskaitītas krimināltiesībām.⁷⁶

Tādējādi gala rezultātā, sankciju izpildes tiesības ir tikušas sašķeltas un palikušas bez piederības, jo vienā gadījumā katra nozare tās traktē pēc savām vajadzībām, bet otrā gadījumā krimināltiesību speciālisti nespēj aptvert visu sankciju veidu īpatnības.

Tā, piemēram, Ģentes Universitātes Beļģijā profesori Vermulens

⁷² Sjeff van Gennip, 'Probation's Future: National and European Stakeholders' 23rd June 2006 CEP Conference Jersey

⁷³ А.Г. Волеводз «Международный розыск арест и конфискация полученных преступным путем денежных средств и имущества» М, «Юрлитинформ» 2000

⁷⁴ Sjeff van Gennip, 'Probation's Future: National and European Stakeholders' 23rd June 2006 CEP Conference Jersey

⁷⁵ Latvijas Republikā dažādas sankciju kategorijas pat attiecībā uz vienu personu var realizēt dažādas nesaistītas institūcijas

⁷⁶ Кибальник А.Г. «Современное международное уголовное право» СПб 2003.

(*Vermuelen*) un Vander Bekens (*Vander Beken*) savā ekstrādīcijai Eiropā veltītajā darbā uzsver, ka ekstrādīcija ir starpvalstu sadarbības krimināltiesiskā jomā visaugstākais līmenis⁷⁷. Tomēr, ne jau sankcijas pieņemšana, bet tās realizācija vainago procesu.

Pastāv virkne tiesību institūtu, kur tiesību nozares ir savītas. Tā tas ir ar spriedumu izpildes tiesībām, pie kurām pieder arī diplomdarbā apskatītā problēma. Vienlaicīgi nākas saskarties dažādām publisko tiesību un privāto tiesību nozarēm. Tā, piemēram, tiesību ierobežošana saistīta ar privāttiesību jomu, jo var paredzēt kā blakusefektu personas īpašuma piespiedu atsavināšanu⁷⁸.

Izpildot ar brīvības atņemšanu nesaistītus sodus, vairāk kā citu sankciju izpildē, nākas saskarties ar jomām, kas ir tālu no klasiskajām krimināltiesībām. Tā, piemēram, audzinoša rakstura piespiedu līdzekļi nepilngadīgajiem pārsvarā ir pedagoģiska un kvazimedicīniska rakstura⁷⁹. Ļoti liela nozīme ir sociālajiem jautājumiem, kurus risina valststiesības, piemēram, jautājumus par sociālās rehabilitācijas centru izveidi, programmu apstiprināšanu, kārtības izstrādāšanu kādā personas tiek nodrošinātas ar darbu un pajumti..

Patī sankciju izpilde ir sašķelta arī faktiski – pieņemtās sankcijas realizē dažādi publisko tiesību subjekti. Ir tādas ko realizē tieši valsts – tās ir sankcijas, kas saistītas ar tiesību ierobežošanu. Ir sankcijas, kuras realizē speciāli subjekti – probācija, medicīniska rakstura pasākumi (obligātā ārstēšanās), ir sankcijas kuras realizē tieši vietējā komūna- dažādas uzraudzības un audzināšanas formas, pamatā nepilngadīgajiem.

Teorijā viss izskatās skaisti. Sabiedriskā līguma teorija paredz sabiedrības dotu pilnvarojumu valsts un pašvaldību struktūrām realizēt šīs sankcijas. Tajā pat laikā, ne valsts, ne pašvaldību struktūras mūsdienu pasaulē vairs nav viendabīgas. Līdz ar tiesību nozarēm ir pieaugusi to specializācija. Specializācijas norobežošanai tiek veltīti ievērojami resursi, piemēram, daļēji nododot sodu izpildi no policejiskām iestādēm justīcijas iestāžu pārziņā⁸⁰.

Analizējot kompetentu amatpersonu publiskus izteikumus var secināt, ka bieži šī nodošana beidzas ar problēmas nonākšanu tiesiskā vakuumā.

⁷⁷ G. Vermuelen, T Vander Beken „Extradition in the European Union State of the Art and perspective.” European Journal of crime, criminal law and Criminal Justice. 1996 pp.202.

⁷⁸ Atņemot tiesības glabāt vai iegādāties ieroci, īpašumā esošo ieroci persona nedrīkst paturēt savā īpašumā.

⁷⁹ Kvazimedicīniska rakstura līdzekļi – daļība grupu psihoterapijā (Pekinas noteikumi), ārstēšanās no atkarībām(Latvijas likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem).

⁸⁰ Анисимов А.Л. О результатах мониторинга российского законодательства и международных стандартов об исполнении наказаний осужденных без изоляции от общества. (www.council.gov.ru/files/journalsf aplūkots 10.10.2007.)

Proti, izdalīšana notiek bez tiesiska pavadījuma, un rezultāts ir struktūras izveide, no kuras visas nozares cenšas norobežoties, jo tā prasa kompleksu risinājumu. Tajā pat laikā, valstij trūkst politiskas gribas, vai pietiekamas informācijas, lai saprastu, ka tāda ir jānodrošina.

Šī problēma, kuras pamati meklējami gan tiesību teorijā, par ko būs runa vēlāk, gan „cilvēciskajā faktorā”, atstāj spēcīgu un negatīvu iespaidu arī uz problēmas risināšanu starptautiskā līmenī. Šeit saduras divu tiesību skolu viedokļi – dabisko tiesību skolas un pozitīvisma skolas.

Ja nevienam nerodas šaubas par problēmas piekritību publiskajām tiesībām un starptautiskajām tiesībām, tad dziļāk nav skaidrs, kuras tiesību nozares ietvaros tiks pētīta un risināta šī sankciju pārrobežu realizācijas problēma. Dabisko tiesību skola uzskata, ka būtiskas ir cilvēktiesības un ir nepieciešams orientēties uz tām, rūpīgi analizējot un revidējot tiesisko attiecību saturu katrā gadījumā. Tiesību pozitīvisma skolas pārstāvji uzskata, ka ievērojot jomas ciešo saistību ar krimināltiesībām, normas formai ir vadoša loma un tā jāpiemēro tieši, bet ja tā tieši nav piemērojama, tad jautājums ir risināms pēc fiksēta principa – visas neskaidrības notiesātam par labu⁸¹.

Diplomdarba tēmas ietvaros apskatāmās sankcijas tiek realizētas ievērojot gan krimināltiesību normas, gan valsts tiesību normas. Ievērojot to, ka tās tiek realizētas pārrobežu līmenī, tām nepastarpināti ir jāpiemēro arī attiecīgā līmeņa tiesības – vispārējās cilvēktiesības, starptautisko līgumu tiesības. Tas ir ļoti komplicēts mehānisms, kas piemērošanā prasa spēju veidot kompleksu no augsta līmeņa abstrakcijām un pilnīgi konkrētām prasībām.

Līdz ar to ir nepieciešama augsti kvalificēta personāla piesaiste, bet attiecīgajām valstu struktūrām tam tradicionāli trūkst kapacitātes.

Situācijās, kad problēma tiek skatīta no tradicionālajām pozīcijām, daļa pētnieku sankciju realizāciju vismaz daļēji pieskaita starptautiskajām krimināltiesībām Tajā pat laikā šāda sankciju izpildes sašķelšana sankcijām ar kompleksu saturu ir rezultātus apdraudoša. Attiecinot visu krimināltiesiskā kārtībā pieņemto sankciju realizāciju pie krimināltiesībām, bet to pārrobežu realizāciju pie starptautiskajām krimināltiesībām, ir veikts būtisks progresīvs solis uz jaunas vienotas izpratnes radīšanu⁸². Tajā pat laikā jāievēro apstākļi, ka daļa no sankcijām tiek piemērota citu tiesību jomu ietvaros. Šīs sankcijas pēc satura un formas ir identiskas. To piemērošanas mehānisms un pamats ir analogi, tomēr to piemērošanu nosaka

⁸¹ Krimināllikuma 5.panta 2.daļa *Latvijas Vēstnesis*, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998

⁸² Кибальник А.Г. «Современное международное уголовное право» Спб 2003

tiesību normas, kuras nav krimināltiesiskajai jomai piederīgas. Vispazīstamākā šādu sankciju forma ir tiesību ierobežošana. Tāpat daudzās valstīs, arī Latvijā, daļu sankciju piemēro pašvaldībām, vai citām sabiedrības pārvaldes formācijām piederošas iestādes to specifisko reglamentu paredzētā kārtībā.

Ar sankciju izpildi saistīto problēmu izpēti nodarbojas gan kriminoloģija, gan socioloģija, gan psiholoģija, atsevišķos gadījumos arī medicīnas disciplīnas. Katra no nozarēm to dara no sava viedokļa un tas reti ietekmē kopīgo rezultātu sasniegšanu, jo neiziet ārpus korporatīvā loka.

Tādējādi, lai noteiktu sankciju izpildes jomas teorētisko piekritību ir nepieciešams izsekot tās evolūcijai caur teleoloģisko prizmu, proti, noteikt, kā un kāpēc šī sankciju sistēma ir radīta, lai redzētu to, kam tad ir jārisina ar to saistītās problēmas.

Ja aplūkojam pamatus uz kuriem šis jautājumu komplekss, kas saistīts ar sankciju pārrobežu realizāciju ir izveidots tad neapšaubāmi visredzamākais šāds pamats ir cīņa ar noziedzību. Tātad, tā it kā būtu starptautisko krimināltiesību joma. Tajā pat laikā krimināltiesību speciālisti vēlas norobežoties no atsevišķu problēmu vai virzienu risināšanas. Tas galvenokārt saistīts ar juvenālās likumdošanas jautājumiem, kā arī tūri sociāli ekonomiskiem jautājumiem – kā, piemēram, migrāciju. Krimināltiesību speciālisti nelabprāt darbojas ar jautājumiem, kuru risināšanā nav paredzēta tieša kriminālās justīcijas iejaukšanās.

Acīmredzot, nepieciešams plašāks skats, kas saistīts ar augstāka līmeņa abstrakciju. Sankcijas, kuras tiek piemērotas, ne tikai kriminālajā justīcijā, visas ir radītas ar mērķi radīt šķēršļus sabiedrības pieņemtās tiesiskās kārtības pārkāpšanai. To augstākais mērķis ir pārkāpēja pāraudzināšana.

Mūsdienu tiesību sistēmas ievērojamākais pīlārs ir cilvēktiesības. Šis pīlārs ir radīts dabisko tiesību teorijas visaugstākā uzplaukuma laikos. Kopš tā laika vispārējo tiesību sistēmu lielā mērā ietekmējis tiesību pozitīvisms. Tomēr, ievērojot to, ka sprieduma izpildes tiesības visā pasaulē tiek veidotas caur vispārējām cilvēktiesībām un pamatojoties uz tām, par pamatu risināšanai būtu jāizmanto tieši pieeja no dabisko tiesību puses.

Viens no viskrasākajiem dabisko tiesību skolas pārstāvjiem ir kņazs Pēteris Kropotkins. Nolieciet pašu terminu „tiesības” viņš ļoti daudz darbu veltījis tieši dabisko tiesību jautājumiem un pāraudzinošo sankciju realizācijas problēmām. Viņa ieskatā ir tikai divas pārkāpēju kategorijas: pirmā ir tie, kuri ir pāraudzināmi; otrā tie, kuri ļaunprātīgi pretojas pāraudzināšanai un pēc viņa laikmeta tradīcijām ir iznīcināmi. Atsevišķi viņš izdala slimos, kuri ir ārstējami, pie kam šī kategorija ir daudz plašāka kā to

saprot mūsdienās. Proti, ārstējami ir visi tie, kuriem par antisociālas uzvedības cēloni kalpojusi jebkāda saslimšana. Par pāraudzināšanas vienīgo spēku viņš uzskata vietējo komūnu, kurai ir reālas iespējas pastāvīgi uzraudzīt personu, kura pārzina personas vērtību sistēmu un spēj jebkurā brīdī sniegt viņai palīdzību⁸³.

Pie līdzīgiem secinājumiem ir nonākusi mūsdienu kriminoloģija un tas atstājis pēdas daudzu valstu tiesību normās, proti, vietējā kopiena ir visoperatīvākais pāraudzināšanas, tas ir, sankcijas realizācijas subjekts. Tā ir visvairāk ieinteresēta rezultātu sasniegšanā.

Tomēr vietējās kopienas ir ierobežotas iespējās pārvietoties līdz sankcijas piemērošanas objektam, ja tas nolems pārcelties uz dzīvi citur, kā arī pastiprinātu represīvu sankciju piemērošanai. Ir nepieciešama centralizēta struktūra, kas nodrošina stabilu informācijas apriti, bet vajadzības gadījumā arī represīvus mērus pret sankcijas izpildes objektu.

Atgriežoties pie citām kategorijām, būtiska ir „ārstējamo” kategorija. Viņu rehabilitācijai ar kopienas resursiem nepietiek. Ir nepieciešams milzīgs speciālistu štats un ievērojami resursi, lai aptvertu visas kategorijas, kam nepieciešama un iespējama korekcija. Tajā pat laikā bieži ar speciālo korekciju nepietiek un ir nepieciešama subjekta rehabilitācijas turpināšana vietējā kopienā. Lai veiktu šādu pasākumu koordināciju, ir nepieciešama centralizēta struktūra, kas var operatīvi pārkārtot resursus, nodrošināt informācijas apriti un specifisku lēmumu pieņemšanu. Tāpat ir nepieciešama struktūra, kas nodrošinās problēmas risināšanu sevišķi smagos gadījumos – kad korekcija nav iespējama vai ir ļoti ilgstoša.

Ja „iznīcināmo” kategoriju aizstātu ar „izolējamo” mēs iegūtu kategoriju, kurai visā pasaulē pastāv penitenciārie dienesti. Tomēr arī penitenciārie dienesti paši par sevi ar visu izolācijai piesaistīto problēmu risināšanu netiek galā. Ir nepieciešams centralizēts dienests, kas nodrošinātu informācijas apriti starp vietējo kopienu sankcijas objektu un penitenciāro dienestu.

Tādējādi visām trim kategorijām pietrūkst augstākā – kontroles, koordinācijas un lēmēj institūcijas. Šobrīd katrai no kategorijām ir sava vadības institūcija, kas ir orientēta uz savas nozares problēmu risināšanu.

Ievērojot to, ka šis process un tā virzīšana tomēr ir prestiža lieta, neviens negrib no tā virzīšanas atteikties. Tajā pat laikā neviens nevēlas risināt visus ar problēmu saistītos jautājumus.

Tas viss notiek neskatoties uz to, ka gadiem ilgi no viena ANO

⁸³ Кротокин П.А. Нравственные начала анархизма. Этика. Москва: Издательство политической литературы, 1991. стр. 282-283

kongresa uz otru paši speciālisti atzīst, ka problēma ir kompleksa un kompleksi risināma.

Neatrisinot šo problēmu ir velti gaidīt uz veiksmīgu pārvalstiska risinājuma atrašanu. Ja nav vienota viedokļa par to kādā veidā mijiedarbojoties sabiedrības struktūrām realizējas sankcijas, vienota viedokļa par to, kādam jābūt gala rezultātam un uz kādiem principiem ir balstāms process, nav nekādu iespēju saskaņot divu starptautisko subjektu viedokļus. Katrā gadījumā neizdosies nodrošināt efektīgu sankciju realizāciju.

Tāpat kā valstis apvieno savas pūles cīņā ar noziedzību arī tiesību speciālistiem būtu jāapvieno savas pūles. Par nožēlu jāatzīst, ka tiesību normas rada zinātnieki, tomēr tās rediģē un pieņem politiķi. Līdz ar to cerēt, ka pat sasniedzot speciālistu viedokļu vienotību būs iespējams panākt risinājumu, ir pārāgri.

Tādējādi atbildot uz jautājumu – kurai tiesību nozarei ir piekritīga ar brīvības atņemšanu un mantiska rakstura piedziņu nesaistītu sankciju pārrobežu izpildes problēmu risināšana, var teikt, ka starptautiskajām publiskajām tiesībām. Tā ir problēma, kas risināma starpnozaru līmenī, pie tam nedrīkst tikt pakļauta nevienai no esošajām tiesību nozarēm pilnībā. Šāda pakļaušana var tikai apdraudēt operatīva un efektīva procesa gaitu.

Diskusija par to, kas ir būtisks tiesiskā regulējumā – forma vai saturs, ir sholastisks strīds un tam nav nozīmes. Šādi strīdi kalpo vienīgi atsevišķu indivīdu personisko ambīciju apmierināšanai. Ja jau jautājums jārisina vairāk kā vienas tiesību nozares ietvaros, starp dažādām tiesību saimēm, acīmredzot forma nevar būt prevalējošais elements, tajā pat laikā ievērojot risināmās problēmas apmērus nav iespējams iedomāties, ka ir iespējams to atrisinot neievērot kādu noteiktu formu.

Pasaulē jau vairākus gadu desmitus pastāv risinājuma piemērs – cilvēktiesības – tiesību nozare, kura veidojusies uz paražu tiesību bāzes dabisko tiesību skolas ietekmē, šobrīd ir ieguvusi konkrētu formu un tiek aktīvi izmantota arī no pozitīvo tiesību skolas pārstāvju puses.

Tādējādi, izstrādājot regulējumu būtu jāapvieno pieredze un tradīcijas, jāanalizē risinājuma mērķis un saturs, bet rezultātā ir jāveido ar noteiktu formu apveltīta sistēma, kura tomēr pieļautu pietiekami brīvību tās ietvaros.

AR BRĪVĪBAS ATŅEMŠANU VAI MANTISKU PIEDZIŅU NESAISTĪTU SANKCIJU PIEMĒROŠANA LATVIJĀ UN TO PĀRROBEŽU IZPILDES PIEREDZE

Aplūkojot Latvijas Republikas pieredzi problēmas teorētiskā risināšanā vai praktiskā piemērošanā, ir pamats runāt par pieredzi tikai kopš 1991. gada. Līdz II pasaules karam nav ziņu par šādas problēmas aktualizēšanu Latvijas tiesību zinātnē, vai par mēģinājumiem veikt praktiskas darbības attiecīgās problēmas sakarā. Laikā no 1945. līdz 1991. gadam Padomju Savienības ietvaros pastāvējusī sistēma tika aplūkota nodaļā par dažādiem regulējuma veidiem. Visas ārējās attiecības, kas attiecās uz problēmas risināšanu attiecībās ar ārvalstu pilsoni Padomju varas gados, risināja vissavienības līmeņa iestādes. Ievērojot pastāvējušo sistēmu nav domājama populāra šādu situāciju veidošanās. Diplomdarba rakstīšanas laikā autoram neizdevās atrast profesionālu un ticamu informāciju par to, ka šādi gadījumi vispār būtu bijuši.

Par to, ka padomju varas gados, ar brīvības atņemšanu nesaistītu sankciju pārrobežu izpildei bija, pirmkārt, teorētiski šķēršļi, jo padomju zinātne neatzina starptautisko tiesību normu prioritāti daudzās tiesību jomās. Otra problēma bija politiski šķēršļi tiesas spriedumu atzīšanā. Padomju valsts bija strādnieku šķiras valsts, un tās tiesa bija strādnieku šķiras tiesa, kas aizstāvēja šķiras intereses. Ārvalstīs vairumā gadījumu tiesa pārstāvēja citu šķiru intereses. Ideoloģiskā atšķirība, kas bija definēta veidojot padomju tiesību sistēmu tās noslēguma gados vairs netika afišēta, bet arvien pastāvēja un kavēja starptautisko tiesisko sadarbību⁸⁴. Attiecībās, ar tā saucamajām Sociālistiskā bloka valstīm, pastāvēja nenoteiktība jo tās nebija viendabīgas. Starp tām bija tādas valstis, kuru tiesību sistēmas pārāk atšķīrās no Padomju Savienības tiesību sistēmas.

Pēc 1991. gada Latvijas Republikas tiesību sistēmai nācās strauji pārorientēties, lai tā atbilstu Eiropas izpratnei par tiesiskumu. Šis process turpinās arī šobrīd. Virknē jautājumu jau ir sasniegts ievērojams progress. Tā tas ir ar notiesāto ieslodzīto nodošanu, kriminālprocesu nodošanu⁸⁵.

Tajā pat laikā nevar noliegt arī to, ka pasākumi ar brīvības atņemšanu nesaistīto sankciju piemērošanā nepiedodami atpaliek⁸⁶.

Analizējot statistiku, protams, jāievēro arī objektīvā kļūda. Ne visi ārvalstu pilsoņi (ārvalstnieki) dzīvo ārpus Latvijas un ne visi Latvijas pilsoņi

⁸⁴ В.С. Нерсесянц «Философия права» М, Норма, 2003. стр.165

⁸⁵ Skatīt pielikumu Nr. 1

⁸⁶ Andrejs Judīns Nosacīta notiesāšana, kā cietumsoda alternatīva. „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” b.i.g. 90.-115. lpp.

dzīvo Latvijā, kas šajā gadījumā ir būtiski, tomēr statistika objektīvi parāda tendences. No Iekšlietu ministrijas atskaitēm redzams, ka ārvalstnieku izdarīto noziedzīgo nodarījumu skaitam ir tendence pieaugt. Tas vairāk ir vērtējams, kā rādītājs policijas profesionalitātes pieaugumam. Kā norāda V. Koroļova „Noteikt, ka noziegumu ir izdarījis iebraucējs (ārvalstnieks) var tikai tad, kad tas ir atklāts, kā likums šādu noziegumu atklāšana ir daudz grūtāka, nekā gadījumos, kad to veicis vietējais iedzīvotājs”⁸⁷.

Par problēmām sankciju piemērošanā var spriest arī pēc Ģenerālprokuratūras un Iekšlietu ministrijas statistikas salīdzināšanas – aptuveni 150 personu, kas izdarījušas noziegumus un aptuveni 20 notiesātās personas par kuru sankciju realizāciju uzsākts starptautisks process. Skaitļi ir minami aptuveni, jo nav korekti ievērojot procesa ilgumu salīdzināt precīzi divu gadu atskaites par iestādēm, kuras darbu nodod viena otrai secīgi.

Šāds salīdzinājums tomēr ļauj izdarīt secinājumu, ka no katriem 7-8 ārvalstniekiem 6 tiek piemērotas sankcijas, kas nav saistītas ar brīvības atņemšanu. Tātad tās vai nu netiek tiesātas, jo nav atrodamas (atrodas starptautiskā meklēšanā), vai tām tiek piemērotas ar mantisku piedziņu saistītas sankcijas, kā arī citas sankcijas, kas nav saistītas ne ar mantisku piedziņu, ne ar brīvības atņemšanu.

Lai noteiktu šādu personu daudzumu, tika izvērtēta Valsts probācijas dienesta pieredze par 2006 – 2007 gadiem⁸⁸. Valsts probācijas dienests ir lielākā Latvijas tiesību aizsardzības sistēmas iestāde, kura nodarbojas ar dažādu ar brīvības atņemšanu vai mantisku piedziņu nesaistītu sankciju realizāciju Latvijas Republikas teritorijā⁸⁹.

Izvērtējot statistikas datus, tika ņemts vērā, ka diplomdarbā aprakstītā problēma, proti, pārrobežu izpilde nav attiecināma uz visām personām, kas klasificētas kā ārvalstnieki, jo daļai no tām domicils ir Latvijas Republikā. Tajā pat laikā problēma var tikt attiecināta uz daļu no personām, kuras klasificētas kā bezvalstnieki vai personas bez norādītas pilsonības. Statuss – „persona bez norādītas pilsonības” tiek piešķirts gadījumos, kad informācijas aprites problēmu dēļ persona ir iekļauta probācijas klientu sarakstā⁹⁰, bet nav saņemta pārbaudīta informācija par tās valstisko piederību, tas attiecās uz personām, kurām nav Latvijas Republikas personas koda, bet kuras tiek sauktas pie atbildības Latvijas Republikā.

⁸⁷ М.В. Королева «Преступность мигрантов» «Криминология» М, Норма, 2001.г. стр.800-805

⁸⁸ Pielikums Nr. 1

⁸⁹ Valsts probācijas dienesta likuma 1.pants un 6.pants sniedz to personu uzskaitījumu, kuras ir probācijas dienesta klienti un to sankciju klāstu, kuras realizē VPD. Salīdzinot ar sankciju sarakstu, kas ir noteikts Krimināllikumā un likumā par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu bērniem redzama VPD vadošā loma sankciju realizācijā. iegūts no www.likumi.lv 22.11.2007

⁹⁰ Turpat.

Tādējādi, ievērojot to pašu atrunu, kas lietota runājot par Ģenerālprokuratūras un Valsts policijas statistikas salīdzinājumu, varam secināt, ka aptuvenais ārvalstnieku skaits, kuriem tiek piemērotas Valsts probācijas dienesta sankcijas ir vidēji 30 personas gadā.

Salīdzinot visu trīs institūciju statistikas datus redzams, ka gada laikā tiek konstatēti aptuveni 150 noziegumi, kurus izdarījuši ārvalstnieki. Tajā pat laikā aptuveni 20 kriminālprocesi tiek nodoti ārvalstīm, 10 personas izdotas soda izciešanai, bet vēl 30 personām piemērots ar brīvības atņemšanu vai mantisku piedziņu nesaistīts sods. Ir acīmredzami, ka problēma ar adekvātu sodu piemērošanu pastāv, salīdzinot 150 noteiktos noziedzniekus ar 60 procesiem, kuri noslēgušies ar definējamu rezultātu.

Pat ja vērtējam tikai 30 sankcijas, kuras konkrēti ir tādas, kuras nav saistītas ne ar mantiska rakstura piedziņu ne ar brīvības atņemšanu, tas ir iespaidīgs daudzums tik mazai valstij kā Latvija, jo tie potenciāli ir cilvēki, kuri var jebkurā brīdī atgriezties valstī kuras pilsoņi viņi ir un tādā veidā palikt nesodīti.

Tam ir tiesiski iemesli. Tā, piemēram, vairākkārt ir saņemta tieša informācija par šādas personas izdarītu citu noziedzīgu nodarījumu citā valstī. Apvienotajā Karalistē persona ko varētu uzskatīt par recidīvistu izdarīja smagu noziegumu, ko iespējams veicināja tas, ka nebija nodrošināta šīs personas uzraudzība. Citā gadījumā Zviedrijā personas noziedzīgā darbība tika veiksmīgi pārtraukta, un tā tika sodīta, izmeklēšanas gaitā tika nodibināts, ka tā jau par līdzīgu noziegumu ir sodīta Latvijā ar nosacītu brīvības atņemšanu, tomēr ievērojot tiesiskā regulējuma trūkumu nebija iespējams saistīt abus spriedumus⁹¹. Rezultātā fakts, ka persona būs izcietusi nosacīto brīvības atņemšanas sodu ir apšaubāms, jo tā izcieš šo sodu atrodoties citas valsts ieslodzījuma vietā, būdama notiesāta par citu noziegumu.

Ir arī no „civēciskā faktora” izrietoši gadījumi, kad sankcija tiek noteikta teorētiski pareizi, tomēr rezultātā tā nav izpildāma⁹². Tā piemēram Krievijas pilsonis par atkārtotu automašīnas vadīšanu reibumā tika nosacīti notiesāts ar brīvības atņemšanas sodu, kaut arī bija informācija, ka viņš atrodas Krievijā, kuras krimināltiesības par šādu nodarījumu neparedz kriminālatbildību, pat, ja starp valstīm šādā gadījumā pastāvētu līgums, sankcija nebūtu realizējama. Tajā pat laikā sankcija teorētiski ir noteikta pareizi. Personai bija domicils Latvijā, Latvijas tiesu praksē šāds sods ir

⁹¹ V. Valtenbergs „Bijušo ieslodzīto iesaistīšana darba tirgū. Vai maksāsim vēlreiz?”

<http://www.politika.lv/index.php?id=11037> 25.08.2006 Valsts probācijas dienesta klienta lieta 1011/06/01133, Tiesas lieta Svea Hovratt B8726-06 2007.01.10.

⁹² Valsts probācijas dienesta klienta lieta Nr 1011/07/00547.

viens no populārākajiem, ko piespriež par šāda tipa nodarījumiem. Tiesai ir grūti pārņemt šādu piemērošanu, jo no vienlīdzības principa viedokļa nav pamata līdzīgās situācijās piespriest atšķirīgus sodus.

Pēc Valsts probācijas dienesta prakses atsevišķos gadījumos tiek izmantota korporatīvā sadarbība, kad uz abpusējas ieinteresētības pamata informācija par personu un uzraudzība tiek nodota citai valstij *extra legem*.⁹³ Vai šāda prakse ir pieņemama? Vērtējot no tiesiskuma viedokļa, nē.

Problēma sakņojas ne tikai tajā apstākļi, ka Latvija nav pievienojusies nevienam starptautiskam līgumam par tādu sankciju pārrobežu izpildi, kuras nav saistītas ar brīvības atņemšanu, mantiska rakstura piedziņu vai tiesību ierobežošanu, bet arī Latvijas tiesību sistēmas neatbilstībā mūsdienu prasībām.

Nodaļā par regulējuma veidiem tika apskatītas nepieciešamās pakāpes kādās notiek normāls tiesību piemērošanas process. Latvijas tiesību normās nav deklarēta ne gatavība nodot sankcijas izpildi citai valstij, nedz arī gatavība pieņemt citā valstī piemērotas sankcijas izpildi citādi, kā tikai krimināltiesībās⁹⁴. Tajā pašā laikā sankcijas piemēro ne tikai krimināltiesiskā kārtībā. Arī ziņas par Kriminālprocesa likuma 17 sadaļas praktisku piemērošanu pēdējo 4 gadu laikā attiecībā par Valsts probācijas dienesta realizējamajām sankcijām iegūt neizdevās⁹⁵. Analizējot Latvijas juridisko domu, var secināt, ka teorētiskā līmenī šis jautājums pietiekami vēl nav pacelts⁹⁶.

Dažos jautājumos Latvijā izskan līdzīgas atziņas kā Eiropā, tā, LJB prezidents Aivars Borovkovs runājot par Latvijas tiesību sistēmu ir atzinis: „Dienmēģ cilvēkiem, kam ir vara, izpratne par valsts pārvaldīšanu aprobežojas ar sodīšanu.”⁹⁷

Latvija arī diplomdarbā atspoguļotās problēmas risināšanā ir sākusi iet pa šo ceļu. Tas ir, pa sodīšanas ceļu. 2007. gada sākumā tika pieņemta virkne izmaiņu tiesību sistēmā, kas it kā nodrošināja iespējas realizēt sankcijas ar lielāku efektivitāti. Tajā pat laikā tika ignorēti daudzi citi aspekti, arī realizācijas iespējamības aspekts pārrobežu variantā⁹⁸.

Latvijas Tieslietu ministrija informē, ka darbs pie tiesību sistēmas

⁹³ Intervija ar Valsts probācijas dienesta Uzraudzības nodaļas vadītāju M. Papsuļeviču 23.11.2007

⁹⁴ Kriminālprocesa likuma 17 sadaļa. *Latvijas Vēstnesis*, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.

⁹⁵ Intervija ar Valsts probācijas dienesta Uzraudzības nodaļas vadītāju M. Papsuļeviču 21.11.2007.

⁹⁶ V. Liholaja „Starptautiskās krimināltiesības” sk arī U. Krastiņš, V. Liholaja, A. Niedre „Krimināltiesības” Tiesu nama aģentūra 2001. Šajos izdevumos šī problēma nav aplūkota vispār.

⁹⁷ „Vai sabiedrība kriminalizējas?” „Latvijas avīze” 2007.10.11. Nr.308 11.lpp.

⁹⁸ 21.06.2007. likums "[Grozījumi Krimināllikumā](#)" (*Latvijas Vēstnesis*, 107 (3683), 05.07.2007.)

04.04.2007. likums "[Grozījumi Latvijas Soduzpildes kodeksā](#)" (*Latvijas Vēstnesis*, 62 (3638), 17.04.2007.)

pilnveidošanas turpinās⁹⁹. Latvijas pārstāvji aktīvi piedalās Eiropas Savienības Padomes ietvarlēmuma izstrādē par uzraudzības pārrobežu nodošanu¹⁰⁰. Tajā pat laikā tas ir tikai viens no sankciju veidiem. Gan šajā, gan citās jomās Latvija gaida Eiropas Savienības norādījumus. Tajā pat laikā Beļģijas iniciētais ietvarlēmums par tiesību ierobežošanas izpildi ir apturēts uz nenoteiktu laiku¹⁰¹. Latvijas pilsoņi kuriem ir atņemtas tiesības vadīt transporta līdzekli ar nederīgām tiesībām, vai ar viltotām tiesībām netraucēti pārvietojas pa Eiropas Savienību. Viņus apdraud tikai iespējamās sekas nopietna incidenta gadījumā. Personas, kurām Latvijā ir aizliegts nodarboties ar uzņēmējdarbību, to likumīgi un netraucēti dara apkārtējās valstīs. Šīs problēmas netiek risinātas pietiekami augstā līmenī.

Sankciju piemērošanas praktiķi izmanto risināšanai korporatīvus sakarus, dažas no šīm izveidotajām shēmām darbojas pat ilgu laiku. Tās netiek atspoguļotas ne presē ne oficiālajos uzziņu avotos.

Latvijā vajadzētu izmantot tās izdevīgo situāciju un radīt sistēmu, kas spētu produktīvi darboties. Šim nolūkam, ievērojot jau iepriekš minēto, būtu savas nacionālās tiesību normas jāatver starptautiskai sadarbībai. Tas ir jāpaziņo, ka Latvija piekrīt, ka tās teritorijā dzīvojošām personām piespriestās sankcijas, kuras noteikusi ārvalsts kompetentā institūcija, tiek realizētas Latvijā, un kas ir tikpat svarīgi, - ka Latvija piekrīt, ka tās piemērotās sankcijas izpilda cita suverēna teritorijā.

Ievērojot Latvijā jau pastāvošās iestrādes tas nebūtu sarežģīti, ne arī ilgi. Daudz smagāks uzdevums būtu pašu sankciju piemērošanas procesa un satura harmonizācija ar starptautiski pieņemto praksi. Ievērojot Latvijas atrašanās vietas īpatnības, būtu tikai loģiski, ja šajā gadījumā Latvija vairāk orientētos uz Eiropas modeļiem.

Lai veiktu šo pasākumu teorētisko sagatavošanu, būtu jāatzīst, ka tādā valstī, kā Latvija nav racionāli uzturēt dažādas sankciju izpildes institūcijas, kuras katra pakļaujas savai nozarei un nespēj efektīvi sadarboties. Šobrīd sankciju izpilde ir sadalīta starp Tieslietu ministriju, Iekšlietu ministriju, Veselības ministriju, pašvaldībām, Izglītības ministriju. Būtu jārada vienota uzraudzības institūcija, kas varētu ne tikai koordinēt darbu izmantojot esošos

⁹⁹ Intervija ar Tieslietu Ministrijas Krimināltiesību departamenta direktores vietnieci Ingu Melnaci 26.11.2007.

¹⁰⁰ Initiative of the Federal Republic of Germany and of the French Republic (06480/2007 – C6-0129/2007 2007/0807(CNS)www.europarl.europa.eu/registre/commissions/libe/amendments/2007/393975/LIBE_AM(2007)393975_EN.doc

¹⁰¹ Viens no šiem priekšlikumiem ir COPEN 133 Nr. 14207/04 no 2004.05.17 Beļģijas Karalistes ierosme Padomei pieņemt pamatlēmumu par to, lai Eiropas Savienībā atzītu un īstenotu aizliegumus, ko uzliek tiesas spriedumi par noziedzīgiem nodarījumiem, kas veikti pret bērniem, atsauksmes par citiem skat. Sjef van Gennip, 'Probation's Future: National and European Stakeholders' 23rd June 2006 CEP Conference Jersey

likumus, bet apvienotu pietiekamu speciālistu loku no visām izpildošajām institūcijām, kuri varētu arī veidot un uzturēt procesam nepieciešamo teorētisko bāzi.

PERSPEKTĪVAS

Latvija šobrīd neizmanto arī savus resursus, lai veicinātu starptautisko normu izstrādi Eiropas Savienībā. Konkrēti Latvijai, līdz ar Lietuvu un Igauniju, no visām ES valstīm ir vislielākā pieredze darbā ar sankciju pārrobežu izpildi federācijas teritorijā, kur stipri degradēta savstarpējo robežu nozīme. Šī pieredze tika minimāli izmantota radot Krimināllikumu un joprojām tiek minimāli izmantota Eiropas procesos. Tiešas ziņas par pieredzes izmantošanu diplomdarba sagatavošanas laikā iegūt nav izdevies, tomēr kā pozitīva tendence vērtējama Latvijas dalība jaunā ES padomes ietvarlēmuma izstrādē. Ar nožēlu jāatzīst, ka šī darbība netiek publiskota un līdz ar to nespēj ietekmēt sabiedrisko viedokli, kas kā redzams iepriekš būtiski ietekmē starptautisko tiesību normu formēšanas procesu.

Tieši Latvija varētu būt valsts, kura balstoties uz ES deklarācijām cilvēktiesību¹⁰² un dalībvalstu attiecībās¹⁰³ varētu beidzot iniciēt ES tiesību aktu izstrādi, kas izveidotu Eiropā vienotu sankciju sistēmu un vienotu sankciju realizācijas kārtību. Tas būtu milzīgs solis starptautiskās drošības līmeņa celšanas virzienā, jo atvieglotu ne tikai sankciju realizāciju, bet nodrošinātu visu sankciju blakus efektu darbību. Tādu blakus efektu, kā recidīvistu uzraudzība, sabiedrībai bīstamo personu kontrole, nepilngadīgo pārkāpēju pāraudzināšana.

Šādai sankciju sistēmai un izpildes kārtībai būtu jāaptver visas Tokijas noteikumos ietvertās sankcijas. Šajā sistēmā būtu jāiekļauj arī sankcijas, kuras šobrīd ir definētas Pekinas noteikumos. Visatbilstošākā šāda regulējuma izveidei ir ietvarlēmuma forma, jo saskaņā ar Eiropas Savienības līgumu, tie tiek izdoti ar mērķi tuvināt nacionālās tiesību sistēmas. Latvijas un citu Baltijas valstu pieredze darbā ar vienotiem likumdošanas pamatiem šādā situācijā būtu neatsverama ne tikai izstrādē, bet arī praktiskās piemērošanas sistēmas izveidē un attiecīga izskaidrojošā darba veikšanā.

Piemērot otru Eiropas Savienības tiesību akta formu – direktīvu, šajā situācijā būtu lieki, jo tā ir tiešas iedarbības norma, bet vienota izpildes modeļa ieviešana visā Eiropas Savienībā ar tās dažādajām tiesību tradīcijām varētu būt sarežģīti, un novest pie grūti izpildāma tiesību akta izveides. Turklāt, šādas formas izvēle būtu pretrunā ar pašu sankcijas pamatideju. Proti, šāda veida sankcijas ir maksimāli individualizētas un ļoti mainīgas katra indivīda gadījumā. Tādējādi, risinot regulējuma jautājumu tas jāveido no apakšas, nevis piemērojot vietējās normas imperatīviem norādījumiem no

¹⁰² Ievērot visas starptautiski atzītās cilvēka tiesības

¹⁰³ Eiropas valstis ir kopīgā Eiropas kultūras mantojuma nesējas

augšas, bet abstrahējot tās un attiecinot uz noteiktu sankcijas formu, bet regulējumu noteikt tikai sankciju formai.

Kā redzams tabulā, gadījumā, ja tiek realizēta direktīvā metode¹⁰⁴, valstī A piemērotā sankcija **y** piemērojot to personai, kura atrodas vai atradīsies valstī B būs neefektīva. Tajā pat laikā valsts A nepiemēros sankciju **z** jo tā nav izpildāma piemērotājas valsts teritorijā.

Regulējot ar ietvarlēmumu¹⁰⁵ (vispārējiem likumdošanas pamatiem) sankcija **y** valstī B tiks piemērota kā sankcija **Bc**, bet sankcijas **z** vietā valsts A piemēros sankciju **y**, kuru savukārt valstī B piemēro augstāk minētajā kārtībā.

Protams arī ar direktīvu var sasniegt šādu rezultātu, tomēr tā sasniegšanai būs jārada ļoti „smags” un neērts tiesību akts.

Protams ir arī jautājumi, kuri šādā tiesību aktā ir jādefinē konkrēti. Kā galveno varētu minēt vienota un maksimāli vienkāršota procesa nodrošināšana. Situācijā, kad procesi, kas saistīti ar personas pārvietošanos pāri valstu robežai ir reducēti līdz minimumam, noteikt garu un sarežģītu realizācijas nodošanas mehānismu nodrošinātu liela daudzuma sankciju nerealizēšanu pārāk īsā sankcijas izpildes termiņa dēļ. Otrs nozīmīgs uzdevums ir noteikt, ka sankcijas izpilde nav nepārtraukta un būtisks ir nevis pagājušais procesuālu operāciju veikšanai laiks, bet sankcijas laiks. Tādējādi, piemēram, uzraudzības laiks tiktu skaitīts pēc reāli uzraudzībā pavadītā laika perioda, laiku ko persona pavadījusi ceļā no vienas valsts uz otru neskaitot. Proti, laiks kas pagājis no pēdējās atzīmēšanās valsts A sankciju izpildošajā iestādē, līdz brīdim, kad persona atzīmējās valsts B sankciju izpildošajā iestādē, netiktu ieskaitīts sankcijas izpildes laikā. Vēl būtiski ir noteikt, ka jārada vienota informācijas sistēma par piemērotajām sankcijām, kurām realizācijas termiņš pēc to rakstura nav pārtraucams. Tā piemēram tiesību ierobežošana nav pārtraucama, jo tas ir sods kas nav saistīts ar materiālu izpildi. Šādas informācijas sistēmas radīšana tehniski nav sarežģīta, toties tai ir nozīmīgi tiesiski teorētiski šķēršļi, kas saistīti ar personas tiesību ievērošanu. Tomēr, jāatzīst, ka ir pienācis laiks revidēt attieksmi pret cilvēka tiesībām dažās sfērās. F. Nīče ir teicis, ka personas tiesības ir kāda pienākums attiecībā pret viņu. Šajā gadījumā absolutizējot personas tiesības uz informācijas par viņu neizplatīšanu, sabiedrība nonāk pretrunā pati ar sevi. Piemērojot sankciju pret personu, par tās izdarītu sabiedrības atzītu tiesiskās kārtības pārkāpumu, ar kuru tā apdraudējusi vai apdraud sabiedrības vai tās locekļu (citu indivīdu) tiesības, sabiedrība

¹⁰⁴ Pielikums Nr 1, Tabula Nr.1

¹⁰⁵ Pielikums Nr 1, Tabula Nr.1

uzņemas pienākumu pret pārkāpēju, kas pēc būtības var apdraudēt pašas sankcijas realizāciju. Tādējādi pastāvošajā sistēmā sabiedrība nodrošina sankcijas izpildes neiespējamību. Piemēram, ārvalstnieks, kuram atņemtas tiesības vadīt automašīnu uz 2 mēnešiem, šajā laikā var pārbraucot uz savu dzimteni vai citu valsti turpināt lietot vadītāja apliecību. Informācijas aprīte ir pietiekami lēna, lai sankcija viņu nerasniegtu, bet pēc diviem mēnešiem atgriezies valstī piemērotajā viņš legāli ir atguvis tiesības vadīt automašīnu un skaitās izcietis sodu.

Būtiski ir arī noteiktu prasību izvirzīšana valstu nacionālajām tiesību sistēmām nodrošināt stāvokli, pie kura nevar tikt pieņemtas bezjēdzīgas sankcijas (brīdinājuma izteikšana pa pastu) vai neizstājamas un neizpildāmas sankcijas (piespiedu darbs personai kura neatrodas valsts piemērotājas teritorijā, nav iespēju, ka tā ieradīsies izciest sodu un nav iespējama soda aizstāšana ar citu efektīvu sankciju).

Šobrīd pasaulē pastāv situācija, kad arī tiesību sistēmas nodibināšanā liela nozīme ir lielvalstīm – tādām kā Amerikas Savienotās Valstis, Krievijas Federācija, Ķīnas Tautas Republika, lielām un spēcīgām starpvalstu apvienībām – Eiropas Savienībai, NATO, Apvienoto Nāciju Organizācijai. Starptautiska tiesību akta spēks bieži ir tieši atkarīgs no to akceptējušo pasaules lielvaru ietekmes uz starptautiskiem procesiem. Šobrīd var secināt, ka Apvienoto Nāciju Organizācijas un Eiropas Savienības viedokļi starptautisko tiesību jautājumos ir līdzīgi. Krievijas Federācija ir deklarējusi savas tiesību sistēmas eurocentrismu. Ja tiks izstrādāts regulējuma modelis, ko akceptēs Eiropas Savienības valstis un kas būs atbilstošs ANO pamatnostādņēm, ir pamats domāt, ka to pieņems Krievijas Federācija un līdz ar viņu arī tās satelītvalstis. Ja, turklāt, šis regulējuma modelis būs atpazīstams Reģiona tiesību tradīcijām tas atvieglos gan tā pieņemšanu gan realizāciju.

KOPSAVILKUMS

Dažāda veida sankciju klāsts, kuras sabiedrība piemēro par tajā noteiktās tiesiskās kārtības pārkāpumiem ir ļoti plašs. Saskaņā ar sabiedriskā līguma teoriju sabiedrība savas pilnvaras piemērot sankcijas ir deleģējusi valstij, līdz ar to arī uzskatāms, ka šāds deleģējums ir valsts izveidotām institūcijām. Kā viena no galvenajām īpašībām, kādai jāpiemīt katrai sankcijai, kuru piemēro sabiedrības pilnvarotas institūcijas mūsdienu pasaulē, ir izvirzīta prasība par to, ka sankcijai ir jābūt audzinošai. Lai sankcija būtu audzinoša, tai paralēli tādiem elementiem kā samērīgums un tiesiskums ir jābūt neizbēgamai. Būtībā sankcijas neizbēgamība ir uzskatāma par galveno elementu, kuram būtu jābūt tiesiski nodrošinātam jebkuras sankcijas izpildē.

Šobrīd sabiedrība pasaulē ir attīstījusies līdz līmenim, kad tiesiskajam nodrošinājumam sankciju izpildē ir jāpastāv starptautiskā līmenī un visas pasaules mērogā. Tas attiecināms uz jebkurām starptautiski akceptētām sankciju formām, tajā skaitā uz sankciju formām, kuras nav saistītas ar brīvības atņemšanu un mantiska rakstura piedziņām. Šo sankciju izpildes mehānisma izveide ir jo vairāk būtiska, ievērojot šo sankciju piemērošanas īpatsvaru.

Izvērtējot šīs sankcijas pēc būtības, ir jāsecina, ka šīs sankcijas primāri balstās uz sabiedrības tiesībām nodrošināt sev drošu eksistences vidi, tās tiek noteiktas saskaņā ar lokālās sabiedrības tradīcijām un to realizācijas nodrošināšanā sabiedrībai ir noteicoša loma. Tādējādi secināms, ka minētās sankcijas noteicošas tiesību normas balstās uz dabisko tiesību skolas atziņām. Līdz ar to arī starptautiskās realizācijas risinājuma mehānismam ir jāievēro šīs skolas atziņas. Tajā pat laikā jāatzīst, ka darbaspējīgu sistēmu izveidot neizmantojot atziņas kādas dod pozitīvo tiesību skola nav iespējams, ievērojot nepieciešamību pēc nosacītas vienveidības un stabilitātes.

Pastāvošais patlaban strīds par to, kāda forma būtu piešķirama konkrētam tiesību aktam, un kura tiesību nozare būs atbildīga par realizācijas jautājumiem ir sholastiska nozīme. Apgalvojums, ka šāda strīda atrisināšana ir būtiska risinājuma izveidei, ir aplams. Ievērojot to, ka sankcijas aptver plašu sabiedrisko attiecību loku, risinājumam ir jābūt kompleksam iekļaujot abu tiesību skolu nepieciešamos elementus. Šobrīd

izskanējusi doma par to, ka galvenais kavēšanās iemesls ir tas, ka normas izstrādā tiesību speciālisti, bet pieņem politiķi, kuri ir pārāk viegli ietekmējami, ir tuvāka patiesībai nekā atsauksmās uz augstāk minēto strīdu.

Starptautiskais risinājums ir jāizstrādā pēc iespējas ātri. Pastāvošie risinājuma modeļi ir pierādījuši to darbības zemo efektivitāti. Jauna regulējuma izstrādē ir nepieciešams, izmantot pastāvošo starptautisko konjunktūru, un balstoties uz lokālām tradīcijām, kā arī ievērojot, katras normu kategorijas īpatnības radīt mehānismu, kas nodrošinātu katras normas izpildi konkrētā suverēna robežās un šīs normas efektīvu izpildi vai aizstāšanu jebkura cita suverēna teritorijā. Tāpat arī jebkura cita suverēna noteiktas sankcijas efektīvu izpildi vai aizstāšanu ar efektīvi izpildāmu sankciju savā teritorijā.

Kā iespējamais un rekomendējamais modelis ir ieteicama Eiropas Savienības Padomes ietvarlēmuma forma, kas pēc būtības ir analoga PSRS tiesību lokā pazīstamo vienotas likumdošanas pamatu formai. Šāda forma nodrošina vienotu likumdošanas režīmu TUVINOT nacionālās tiesību sistēmas, bet atstājot tām autonomiju virknē jautājumū. Šāda autonomija ir būtiska, ievērojot izpildāmo sankciju piemērošanas un efektīvas realizācijas individuālo raksturu.

Ievērojot pastāvošo situāciju pasaulē, kad orientācija arī tiesību normu radīšanas un realizācijas jomā ir vērsta uz lielām starpvalstu organizācijām un lielvalstīm, tieši Eiropas Savienības izstrādāts modelis, ja tas būs darba spējīgs un atbilstošs pasaules valstu akceptētajām un ANO Ģenerālās Asamblejas rezolūcijās definētajām pamatnostādņēm, kalpos par pamatu starptautiska strādājoša modeļa izveidei.

Šī modeļa izstrādē liela loma var būt tieši Latvijai, jo tai ir gan pieredze šāda veida tiesību aktu izmantošanā, gan arī darbībā šādu aktu noteiktā tiesiskā režīmā. Latvija var dot ievērojamu ieguldījumu ne tikai sankciju realizācijas mehānisma izstrādē, bet veikt arī nozīmīgu skaidrojošo darbu un konsultācijas vēlākās realizācijas gaitā.

Šim regulējumam ir jānosaka, pirmkārt, atvieglots nodošanas process, otrkārt, jānosaka, ka sankcijas izpilde nav nepārtraukta, Treškārt jādefinē sankciju pamatformas, to konkrēto formu un izpildes procesu atstājot valstu suverēnā pārziņā nosakot vienīgi sankcijas aizstāšanas pamatprincipus, kā arī nosakot valsts pienākumu sakārtot tās sistēmu tā, lai netiktu noteiktas

neizpildāmas un neizstājamas sankcijas.

SUMMARY

Aim of Graduation work is concentrated on problems of cross border execution of non custodial and non monetary legal sanctions.

Within the frame of work reviewed schedule of these sanctions, their contents, evolution of cross border executions system. Author reviewed existing models of regulation and making analysis of them. Also, discussion on matters which delay dissolving of problems, such as “the right form” and “right branch affiliation” is reviewed. These discussions clear intratheoretically character, as discussion between school of natural and school of positive law, for dominating role, is demonstrated. These discussions might not make any influence on practical dissolving of problem.

On Example of situation in Latvia shows necessity and urgency of dissolving. Noted that Latvia as former union republic of Union of Soviet Socialist Republics has very important for European Union experience of applying legal acts of type “unified legislation principles of Union of SSR and unified republics”, which in reality are similar to framework decisions of Council of European Union. Latvia has experience at working in corresponding legal regime, too.

Problems with cross border regulation for non custodial and non monetary sanctions could be dissolved. For that is necessary to establish new body what will include all necessary elements. In process of establishing is possible to based on system what could be establish on documents like Framework decisions (unified legislation principles).

For illustrating possibilities in frame of work author use situation in European Union, however, model is suitable for anybody. In according of present situation in the World, model if it will be accepted by European Union could be base for practical dissolving of problem on whole world.

Each community establishes sanctions what is possible to use against offender of their rules, and at the present we try to found a way for using any of human sanctions all over the World.

АНОТАЦИЯ

Дипломная работа посвящена проблеме международного урегулирования системы трансграничного приведения в исполнение санкций не связанных с лишением свободы или монетарными исками.

В работе рассматривается перечень видов таких санкций, их содержание, развитие системы их трансграничного исполнения. Дается обзор и делается анализ существующих моделей решения вопроса. Также рассматривается, тормозящий развитие решения вопроса, спор о «лучшей форме» решения и «принадлежности» вопроса какой-нибудь отрасли или подотрасли права. Доказывается, что данная дискуссия является исключительно спором о главенстве школ права и не должна оказывать влияние на процесс решения проблемы.

На примере Латвии показывается необходимость решения данной проблемы и её актуальность. Указывается, что Латвия как бывшая союзная республика Союза ССР имеет важный для Европейского Союза опыт в применении законодательных актов типа «основ законодательства Союза ССР и союзных республик», которые, по сути, аналогичны рамочным решениям Совета Европейского Союза. Латвия также имеет опыт работы в соответствующем правовом режиме.

Решение проблем в создании нового комплексного инструмента регулирования, который заключал бы в себе все необходимые элементы. В создании такого инструмента лучше всего опираться на систему, которая создается при применении законодательных актов типа рамочных решений. При иллюстрации схемы, в рамках работы используется ситуация в ЕС, хотя данная модель подходит для большинства случаев. Учитывая сегодняшнюю роль ЕС в мире, данная модель может оказаться основой для практического решения проблемы во всем мире.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN JURIDISKO AKTU SARAKSTS

LITERATŪRA

1. Bērnī cietumā. *Ieteikumu raksts 14* London: Kings college International Centre for Prison Studies, 2004.
2. Ievads Eiropas Savienības tiesībās. Alehno I., Buka A., Butkēvičs J., Jarinovska K., Škoba L. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2004
3. Judins A. Nosacīta notiesāšana, kā cietumsoda alternatīva. [b.v.]: „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” [b.g.]
4. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs. Rīga: „AFS”, 2002.
5. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2001.
6. Levits E. Pārdomas par Latvijas tiesību sistēmas transformācijas problēmām // Mūsdienu tiesību teorijas atziņas. - Rīga: 1999. - 8.- 9.lpp.
7. Liholaja V. Par ko liecina grozījumi Krimināllikumā. *Latvijas Vēstnesis, Jurista vārds* 26.10.2004; 02.11.2004
8. Liholaja V. Starptautiskās krimināltiesības. Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003.
9. LPSR Kriminālkodeksa komentāri. Niedre A. Dzenītis J. Rīga: „Avots”, 1982.
10. Niedre A. Vai izdosies saglabāt Krimināllikuma stabilitāti. *Latvijas Vēstnesis, Jurista Vārds* 03.04.2001 10 (203)
11. Osipova S. Viduslaiku tiesību spogulis. Rīga: Tiesu nama aģentūra,

2004.

12. Osterns D.T Steinbergs Š.S. Valdība ētika un vadītāji. Rīga: „Pētergailis”, 1994.
13. Valtenbergs V. Bijušo ieslodzīto iesaistīšana darba tirgū. Vai maksāsim vēlreiz? <http://www.politika.lv/index.php?id=11037>
14. Zahars V. Notiesātie - Tauta tautā. Rīga: Zvaigzne ABC, [b.g.]
15. Cilvēka tiesības. Starptautisko līgumu krājums. 1.sējums (Pirmā daļa). Universālie līgumi. Apvienotās Nācijas: Ņujorka un Ženēva, 1994.
16. Liholaja V. Kāda ir sodu politika Latvijā. *Latvijas Vēstnesis*, *Jurista vārds* 26.10.2004; 02.11.2004
17. Alvarez J. E. „International organizations as Law makers” Oxford: [b.i.],[b.g.]
18. Galaway B., Hudson J. Restorative Justice: International Perspectives. [b.v.]: Criminal Justice Press, 1996.
19. van Gennip S. Probation's Future: National and European Stakeholders. *CEP Conference Jersey*. 23rd June 2006 <http://www.cep-probation.org/publications> (aplūkots 10.10.2007.)
20. Jacobs-du Preez N. The application of the United Nations Standard Minimum Rules on Juvenile Justice in an African context, *The 2nd World Conference on Modern Criminal Investigation, Organized Crime and Human Rights*, Durban: 2001.
21. Justice for children: Detention as a last resort. *Innovative initiatives in the East Asia and Pacific region*. Bangkok: United Nations Children's Fund, 2004. p.4
22. Hallstein F. T. Legitimacy in the International System. *American Journal of International Law* 1988. pp.705-760.
23. Hong Lu, Terance D. M. Punishment. A comparative historical

- perspective. Cambridge: [b.i.]. 2005
24. Hugger H. The European Community's competence to prescribe National criminal sanctions. *European Journal of crime, criminal law and Criminal Justice*. 1995. pp. 241-272
 25. Human Rights Annual Report 2002 London: United Kingdom Foreign and Commonwealth Office, 2002.
 26. Knott C. "Managing Risk and Fear in the Community" Crime and insecurity: Probation, the Media and Politics International Congress September 23-25, 2004 Lugano - Switzerland
 27. Miers D. An International Review of Restorative Justice. London: [b.i.], 2001.
 28. Mugnai E. Serves you right! Playing populist politics with children who kill. London: Children's Legal Centre, 2001 p.10.
 29. Probation. Working for justice. Oxford: [b.i.], [b.g.]
 30. Stein E. Assimilation of national laws as a function of European integration. *American Journal of International Law* 1964. p.p. 1-41.
 31. Vermuelen G., Vander Beken T. Extradition in the European Union State of the Art and perspective. *European Journal of crime, criminal law and Criminal Justice*. 1996. pp.200-226.
 32. Wenham M. An outside chance: street children and juvenile justice - an international perspective. *Consortium for Street Children*, London: 2004. p.11
 33. Анисимов А.Л. О результатах мониторинга российского законодательства и международных стандартов об исполнении наказаний осужденных без изоляции от общества. (www.council.gov.ru/files/journalsf aplūkots 10.10.2007.)
 34. Балабанова Л. Судебная психология. Днепропетровск: «Сталкер», 1998.

- 35.Бахин, С. В. Модельное право. *Правоведение*. -2003. № 3 стр. 170-185.
- 36.Волеводз А.Г. Международный розыск арест и конфискация полученных преступным путем денежных средств и имущества Москва: «Юрлитинформ», 2000.
- 37.Нерсесянц В.С. Философия права. Москва: «Норма», 2003.
- 38.Кибальник А.Г. Современное международное уголовное право Санктпетербург: 2003.
- 39.Ковлер А. И. Антропология права. М.: Норма, 2003.
- 40.Колесников Е.В. Особенности нормативных актов типа «основы законодательства Союза ССР и союзных республик». *Правоведение*. 1984.г. № 3 стр.81-85
- 41.Криминология. под ред.А.И. Долговой. Москва: «Норма», 2001.
- 42.Кропоткин П.А. Этика. Москва: Издательство политической литературы, 1991.
- 43.Мельникова Э. Б. Ювенальная юстиция: проблемы уголовного права, уголовного процесса и криминологии. Москва: (б.и.), 2000.
- 44.Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями по статейной систематизированных материалов. Рига: «Авотс», 1983.
- 45.Хрестоматия по истории отечественного государства и права. Москва: «Зерцало», 1998.

NORMATĪVIE AKTI

1. Latvijas Republikas Satversme. *Latvijas Vēstnesis*, 43, 01.07.1993.
2. Krimināllikums. *Latvijas Vēstnesis*, 199/200 (1260/1261), 08.07.1998.
3. Kriminālprocesa likums. *Latvijas Vēstnesis*, 74 (3232), 11.05.2005.
4. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. *Latvijas Vēstnesis*, 160 (3736), 04.10.2007.
5. Civillikums. Ievads. *Latvijas Vēstnesis*, 187 (2762), 20.12.2002.
Latvijas Vēstnesis, 49 (3207), 24.03.2005.
6. Civilprocesa likums. *Latvijas Vēstnesis*, 326/330 (1387/1391),
03.11.1998.
7. Ārstniecības likums. *Latvijas Vēstnesis*, 167/168 (882/883),
01.07.1997.
8. Operatīvās darbības likums *Latvijas Vēstnesis*, 131, 30.12.1993.
9. Likums „Par valsts noslēpumu” *Latvijas Vēstnesis*, 181 (666),
29.10.1996.
10. Likums par audzinoša rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu
bērniem. *Latvijas Vēstnesis*, 168 (2743), 19.11.2002.
11. Valsts probācijas dienesta likums *Latvijas Vēstnesis*, 183 (2948),
30.12.2003.

12. Ministru kabineta noteikumi Nr.1010. Valsts probācijas dienesta nolikums. *Latvijas Vēstnesis*, 210 (3368) 30.12.2005.
13. Latvijas Kriminālkodekss. Grām.: *LPSR Kriminālkodeksa komentāri*. Niedre A. Dzenītis J. Rīga: „Avots”, 1982.
14. Latvijas PSR kriminālkodekss. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 4.-221.lpp
15. PSRS savienības un savienoto republiku krimināltiesiskās likumdošanas pamati. *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 247.-304.lpp.
16. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1980.gada 29.augusta lēmums „Par papildsodu piespriešanas praksi tiesās”. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 329.-333.lpp.
17. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1979.gada 29.jūnija lēmums „Par soda noteikšanas vispārīgo pamatprincipu piemērošanas praksi tiesās”. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 361.-365. lpp.
18. PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1961.gada 4.marta lēmums Nr. 1 ar izmaiņām no 1962.gada 3.decembra Nr. 17 un 1969.gada 4.decembra

- Nr.12 „Par nosacītas notiesāšanas piemērošanas tiesu praksi”. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 365.-367.lpp.
- 19.PSRS Augstākās tiesas plēnuma 1971.gada 19.oktobra lēmums Nr. 9 ar izmaiņām no 1976.gada 25.jūnija Nr. 6 un 1977.gada 21.septembra Nr.12 „Par nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas no soda un neizciestās soda daļas aizstāšanas piemērošanas tiesu praksi”. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 367.-372.lpp.
- 20.1993. gada 25. oktobra Latvijas Republikas Augstākās tiesas plēnuma lēmuma Nr. 8 "Par Krimināllikuma piemērošanu, notiesājot nosacīti vai atliekot sprieduma izpildi" Grām.: *Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināllikuma zinātniski praktiskais komentārs*. Rīga: „AFS”, 2002. 2.sēj.
21. „Nolikums par iekšlietu orgānu veicamo administratīvo uzraudzību personām, kas atbrīvotas no ieslodzījuma vietām” apstiprināts ar 1966.gada 26.jūlija PSRS AP prezidija lēmumu. Grām.: *Уголовный кодекс Латвийской советской социалистической республики. Официальный текст с приложениями постатейно систематизированных материалов*. Рига: «Авотс», 1983. 504.-509.lpp.
- 22.VPD Kārtība izvērtēšanas ziņojumu sastādīšanai. www.vpd.gov.lv (aplūkots 19.07.2007.)
- 23.VPD Kārtība kādā Valsts probācijas dienests veic nosacīti notiesāto, nosacīti pirmstermiņa no soda atbrīvoto un nosacīti no kriminālatbildības atbrīvoto personu uzraudzību. www.vpd.gov.lv (aplūkots 19.07.2007.)
- 24.Kārtība riska un vajadzību novērtēšanas veikšanai. www.vpd.gov.lv (aplūkots 19.07.2007.)

32. Konceptija „Par izmaiņām nosacītās notiesāšanas piemērošanā” (informatīvā daļa) (Ministru kabineta 2006. gada 14. jūlija rīkojums Nr. 527) www.vpd.gov.lv (aplūkots 19.07.2007.)
33. Atzinums Attiecībā uz priekšlikumu Padomes Pamatlēmumam par to, kā organizējama un īstenojama no sodāmības reģistra iegūtas informācijas apmaiņa starp dalībvalstīm (COM (2005) 690 galīgā redakcija)
34. The Milan Plan of Action. A/RES/40/32 29 November 1985 96th plenary meeting Seventh United Nations Congress on the Prevention of Crime and the Treatment of Offenders www.asc41.com (aplūkots 10.10.2007.)
35. United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice (The Beijing Rules), G.A. res. 40/33, annex, 40 U.N. GAOR Supp. (No. 53) at 207, U.N. Doc. A/40/53, 1985 www.asc41.com (aplūkots 10.10.2007.)
36. European Committee on Crime Problems Explanatory notes for Convention on the Transfer of Sentenced persons and Additional Protocol to the Convention. CDPC PC-OC /INF 67 Strasbourg 03.09.2003.
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp> (aplūkots 10.10.2007.)
37. Inter American convention on serving criminal sentences abroad A-57: Managua 06/09/93 <http://www.oas.org/juridico/english/treaties/a-57.html> (aplūkots 22.11.2007.)
38. European Convention on Extradition CETS No.: 024 Paris 13/12/1957 <http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=RUS> (aplūkots 22.11.2007.)
39. Convention on the Transfer of Sentenced Persons CETS No. 112 Strasbourg: 21/3/1983
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=RUS> (aplūkots 22.11.2007.)

40. Типовой договор о передаче надзора за правонарушителями, которые были условно осуждены или условно освобождены.
<http://www.un.org/russian/documen/convents/organizedcrime.htm>
(aplūkots 22.11.2007.)
41. Минимальные стандартные правила ООН в отношении мер, не связанных с тюремным заключением (Токийские правила)
<http://www.un.org/russian/documen/convents/organizedcrime.htm>
(aplūkots 22.11.2007.)
42. Европейская конвенция о надзоре за условно осужденными или условно освобожденными лицами Страсбург, 30 ноября 1964
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&C L=RUSгода> (aplūkots 22.11.2007.)
43. Свод принципов защиты всех лиц, подвергаемых задержанию или заключению в какой бы то ни было форме.
<http://www.un.org/russian/documen/convents/organizedcrime.htm>
(aplūkots 22.11.2007.)
44. Международное пособие по практическому применению Минимальных стандартных правил ООН по обращению с заключенными (проект русского издания) Penal Reform International. Гаага, Нидерланды. 1995.
<http://www.penalreform.org/publications.html> (aplūkots 22.11.2007.)
45. Концепция основ законодательства ЕврАзЭС о государственном регулировании внешнеторговой деятельности. Проект одобренный постановлением постоянной комиссии по таможенному регулированию и пограничной политике Межпарламентской ассамблеи Евразийского экономического сообщества. <http://www.ipaeurasec.org/mpa/?data=mpa> (aplūkots 22.10.2007.)
46. ЕВРОПЕЙСКАЯ КОНВЕНЦИЯ О КОНТРОЛЕ ЗА ПРИОБРЕТЕНИЕМ И ХРАНЕНИЕМ ОГНЕСТРЕЛЬНОГО ОРУЖИЯ ЧАСТНЫМИ ЛИЦАМИ (СЕД N 101)(Страсбург, 28 июня 1978 года).
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&C>

[L=RUS](#) (aplūkots 22.11.2007.)

- 47.ЕВРОПЕЙСКАЯ КОНВЕНЦИЯ О МЕЖДУНАРОДНОЙ
ДЕЙСТВИТЕЛЬНОСТИ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ ПО
УГОЛОВНЫМ ДЕЛАМ(СЕД № 70) Гаага, 28 мая 1970 года.
<http://conventions.coe.int/Treaty/Commun/ListeTraites.asp?CM=8&CL=RUS> (aplūkots 22.11.2007.)
- 48.РЕКОМЕНДАЦИЯ № R (84) 12* КОМИТЕТА МИНИСТРОВ
СОВЕТА ЕВРОПЫ ГОСУДАРСТВАМ-ЧЛЕНАМ В отношении
заключенных-иностранцев (Принята Комитетом Министров 21
июня 1984 г. на 374-ом заседании Представителей Министров).
www.echr-base.ru/res76_10.jsp (aplūkots 22.11.2007.)
- 49.РЕКОМЕНДАЦИЯ № R (97) 12* КОМИТЕТА МИНИСТРОВ
СОВЕТА ЕВРОПЫ ГОСУДАРСТВАМ-ЧЛЕНАМ О персонале,
занимающемся осуществлением санкций и мер (Принята
Комитетом Министров 10 сентября 1997 г. на 600-ом заседании
Представителей Министров. www.echr-base.ru/res76_10.jsp
(aplūkots 22.11.2007.)
- 50.РЕЗОЛЮЦИЯ (65) 1* КОМИТЕТА МИНИСТРОВ СОВЕТА
ЕВРОПЫ Отложенные приговоры, probation и другие
альтернативы лишению свободы (Принята Комитетом
Министров 22 января 1965 г. на 138-ом заседании Председателей
Министров. www.echr-base.ru/res76_10.jsp(aplūkots 22.11.2007.)
- 51.РЕЗОЛЮЦИЯ (70) 1* КОМИТЕТА МИНИСТРОВ СОВЕТА
ЕВРОПЫ Практическая организация мер по надзору за условно
осужденными или условно освобожденными преступниками и по
последующему их сопровождению. Принята Комитетом
Министров 26 января 1970 г. на 186-ом заседании
Представителей Министров. www.echr-base.ru/res76_10.jsp
(aplūkots 22.11.2007.)
- 52.РЕЗОЛЮЦИЯ (75) 3* КОМИТЕТА МИНИСТРОВ СОВЕТА
ЕВРОПЫ О правовых и административных аспектах
преступности среди трудящихся-мигрантов (Принята Комитетом
Министров 21 января 1975 г. на 241-ом заседании

Представителей Министров. www.echr-base.ru/res76_10.jsp
(aplūkots 22.11.2007.)

53. Европейская конвенция о международных последствиях лишения прав на вождение автотранспортного средства СДСЕ № : 088
(<http://infopravo.by.ru/fed1991/ch03/akt15665.shtm> aplūkota
[23.11.2007.](#))

TIESU PRAKSE

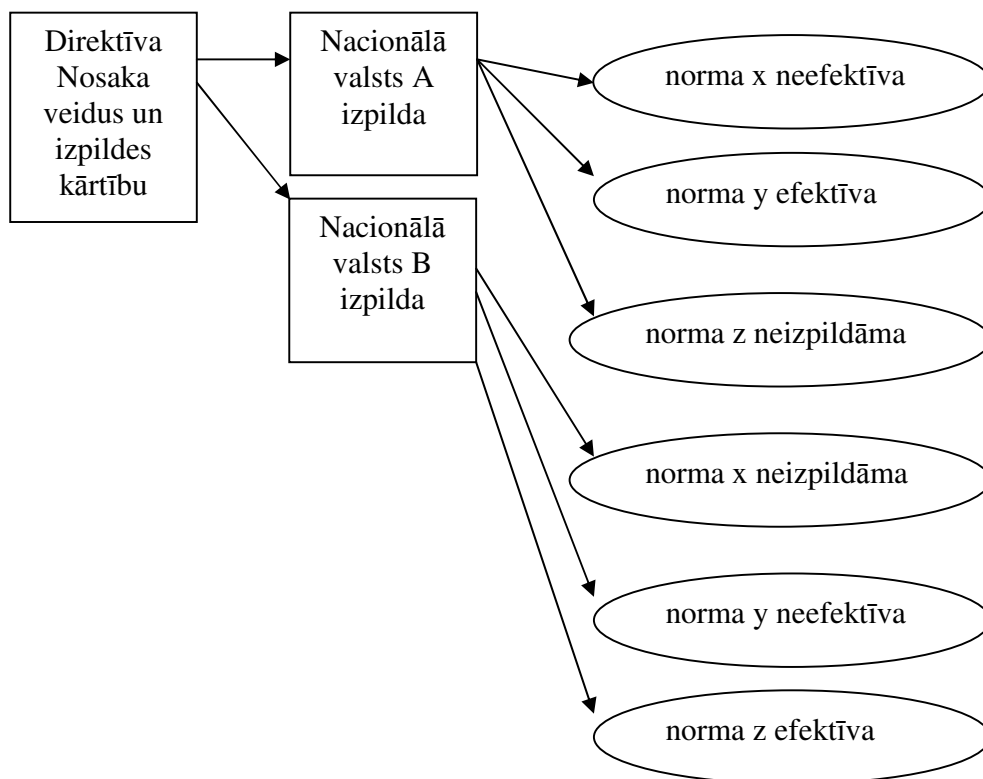
54. Svea Hovratt 2007.10.01. spriedums lietā B 8725-06 pret A. Peterson (VPD klienta lieta 1011/06/01133)

55. ECT Lieta C-292/89 R v. Immigration Appeal Tribunal, ex p. Antonissen, [1991] ECR I-745

56. ECT Lieta C-303/05. Advocaten voor de Wereld 2007 gada 3. maijā

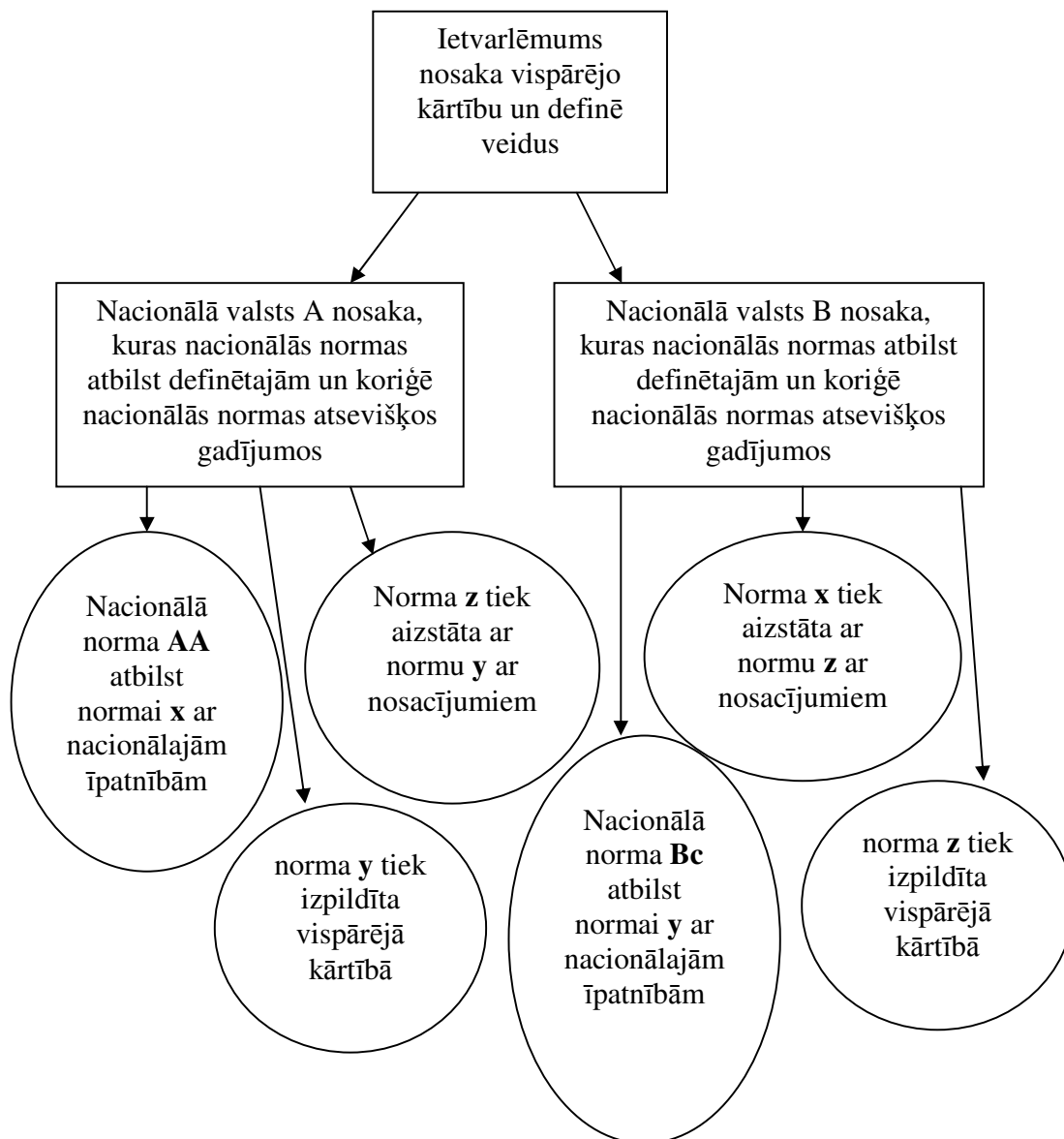
Tabula Nr. 1

**DIREKTĪVĀS METODES IEDARBĪBA SANKCIJU
REALIZĀCIJAS REGULĒŠANĀ.**

Tabula Nr 2

IETVARLĒMUMA METODES IEDARBĪBA SANKCIJU REALIZĀCIJAS REGULĒŠANĀ.

SADRAUDZĪBAS VALSTU NOSLĒGTO SANKCIJU STARPTAUTISKĀS IZPILDES LĪGUMU SARAKSTS

http://www.thecommonwealth.org/shared_asp_files/uploadedfiles/%7BE858D572-7A8F-4C11-A543-D92FDE4578E3%7D_TRANSFER_PRISONERS_pt3.pdf iegūts 22.11.2007

ANGUILLA

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 2226 of 1986)

AUSTRALIA

(1) International Transfer of prisoners Act 1997 (Act No 75 of 1997)(1).

BAHAMAS

(1) Transfer of Offenders Act 1992 (Act No 11 of 1992) (1).

BRITISH INDIAN OCEAN TERRITORY

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

BRITISH VIRGIN ISLANDS

(1) Repatriation of Prisoners Act, Cap 123 of the Laws of the British Virgin Islands (Revised Edition) 1991

CANADA

(1) Transfer of Offenders Act 1977-78 c.9

CAYMAN ISLANDS

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

COOK ISLANDS

(1) Transfer of Offenders Act 1994

CYPRUS

(1) Convention on the Transfer of Sentenced Persons (Ratification) Law 1986 (No. 14 of 1986)

CYPRUS - SOVEREIGN BASE AREAS OF AKROTIRI AND DHEKELIA

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

FALKLAND ISLANDS

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

GIBRALTAR

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

GUERNSEY

(1) The Transfer of Prisoners (Restricted Transfers) (Channel Islands and Isle of Man) Order 1997

ISLE OF MAN

(1) Repatriation of Prisoners Act 1984 (Isle of Man) Order (UK S.I. 598 of 1986)

MALAWI

(1) Transfer of Offenders Act 1991 (No. 25 of 1991)

MALTA

(1) Extradition Act (Cap. 276)

MONTSERRAT

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

SAMOA

(1) Transfer of Offenders Act 1995 (No. 2 of 1995)

ST HELENA AND DEPENDENCIES

(1) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (UK S.I. 598 of 1986)

SRI LANKA

(1) Transfer of Offenders Act 1995 (No. 5 of 1995)

KINGDOM OF TONGA

(1) Transfer of Prisoners Act 1997

TRINIDAD AND TOBAGO

(1) Transfer of Prisoners Act 1993 (No. 12 of 1993)

UGANDA

(1) Transfer of Convicted Offenders Bill

UNITED KINGDOM

(1) Repatriation of Prisoners Act 1984

(2) Repatriation of Prisoners (Overseas Territories) Order 1986 (S.I. No. 2226 of 1986)

(3) Repatriation of Prisoners Act 1984 (Isle of Man) Order 1986 (S.I. No. 598 of 1986)

ZIMBABWE

(1) Transfer of Offenders Act (Chapter 7:14)

(2) Transfer of Offenders (General) Regulations 1991 (S.I. 155 of 1991)

**STATISTIKAS DATI PAR VALSTS PROBĀCIJAS DIENESTA
KLIENTU SKAITU, KURI NAV LATVIJAS REPUBLIKAS PILSONI
VAI NEPILSONI
2006. GADS UN 2007. GADA 1. PUSGADS
2006.gads.**

Statistikā veidlapa par uzraudzības veikšanu

TSV

**Nosacīti atbrīvotie no
kriminālatbildības**

6	Valstiskā piederība	Latvijas pilsonis			311
		Latvijas nepilsonis			64
		Bezvalstnieks			0
		Citas valsts pilsonis			2
		Nav norādīta			28

Statistikā veidlapa par uzraudzības veikšanu

TSV

**Nosacīti pirmstermiņa atbrīvotie no
soda**

6	Valstiskā piederība	Latvijas pilsonis			130
		Latvijas nepilsonis			31
		Bezvalstnieks			1
		Citas valsts pilsonis			2
		Nav norādīta			14

Statistikā veidlapa par uzraudzības veikšanu

TSV

Nosacīti notiesātie

6	Valstiskā piederība	Latvijas pilsonis			3183
		Latvijas nepilsonis			804
		Bezvalstnieks			0
		Citas valsts pilsonis			18
		Nav norādīta			376

**Statistikā veidlapa par sabiedriskā
darba izpildi**

TSV

5	Valstiskā piederība	Latvijas pilsonis		89
		Latvijas nepilsonis		9
		Bezvalstnieks		0
		Citas valsts pilsonis		0
		Nav norādīta		7

Statistikā veidlapa par piespiedu darba izpildi

TSV

5	Valstiskā piederība	Latvijas pilsonis	1716
----------	--------------------------------	-------------------	------

2007.gada 1.pusgads

Piespiedu darbs

Citas valsts pilsonis	5
Nav zināma	97

Piespiedu darbs nepilngadīgajiem

Bezvalstnieks	1
Nav zināma	3

Nosacīta notiesāšana

Citas valsts pilsonis	5
Nav zināma	62

Nosacīta notiesāšana nepilngadīgajiem

Citas valsts pilsonis	1
Nav zināma	19

Nosacīta pirmstermiņa atbrīvošana no brīvības atņemšanas soda

Citas valsts pilsonis	1
Nav zināma	1

Nosacīta atbrīvošana no kriminālatbildības

Citas valsts pilsonis	1
Nav zināma	4

Sabiedriskie darbi (Pamatojoties uz likumu par piespiedu audzinoša rakstura līdzekļu piemērošanu bērniem)

Nav zināma	4
------------	---

PIELIKUMS NR.2

Diplomdarbs aizstāvēts:

Valsts pārbaudījumu komisijas sēdē

2007.gada ____.

un novērtēts ar atzīmi _____

Komisijas priekšsēdētājs _____